

Ferðir Svíþjóð 1966, seinni hluti

Bjarni Benediktsson – Ferðir – Svíþjóð – Tage Erlander – Grand Hotel Stockholm – Arvfurstens Palats –
Ibsen – Öster Götland – The Old Church in Åtvid

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Stjórnmalamaðurinn
Askja 2-43, Örk 5

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

ISLANDS
STATSMINISTER OCH FRU
BJARNI BENEDIKTSSONS
MIDDAG FÖR
HANS EXCELLENS
STATSMINISTER OCH FRU
TAGE ERLANDER

GRAND HÔTEL
STOCKHOLM 27 OKTOBER 1966

Justitiäkansler Rudholm

Fru Holmberg

Ambassadör Granberg

Fru Nordström

Professor Ohlin

Fru Kling

Statsrådet S.-E. Nilsson

Fru Sträng

Utrikesminister Nilsson

Fru Benediktsson

Statsminister Erlander

Statsminister Benediktsson

Fru Erlander

Statsrådet Sträng

Fru T. Nilsson

Statsrådet Kling

Fru Ohlin

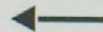
Hovrättspresident Petré

Fru Granberg

Justitierådet Nordström

Fru Rudholm

Riksdagsman Holmberg

Fru A. Juuranto

Fru Borlind

Andre vice talman
Cassel

Fru Pousette

Kabinettssekreterare
Belfrage

Envoyén Pousette

Fru Tryggvason

Ambassadör Ahlmann

Fru Ahlmann

Fru von Euler-
Chelpin

Hovmarskalk
Borlind

Fru von Hartmansdorff

Ambassadör
Tryggvason

Statssekreterare
Paulsson

Fru Paulsson

F. d. Universitetsrektor
Professor Nial

Fru Nial

Fru K. Juuranto

Ambassadör
von Euler-Chelpin

Fru Brinck

Ambassadör
von Hartmansdorff

Fru Kristensson

Riksantikvarie
Jansson

Fru König

Ambassadör
Hichens Bergström

Fru Jansson

Borgmästare
Kristensson

Professor
Strömbäck

Fru Strömbäck

Professor Wessén

Fru Wessén

Generalkonsul
Brinck

Fru G. Petré

Chefredaktör
Hernelius

Fru
G. Benediktsson

Minister König

Fru Hernelius

Fru Lindblad

Generalkonsul
Juuranto

Fru Gustafsson

Professor Lindblad

Fru Åkerrén

Riksdagsman
Gustafsson

Fru Prytz

Departements-
sekreterare
Friherre von Platen

Fru Huldt

Hovrättsrådet
Petrén

Länsläkare
Åkerrén

Fru Patricks

Rektor Huldt

Friherrinnan
von Platen

Konsul Prytz

Fru Ekholm

Direktör Patricks

Fru Hafstein

Direktör Andersson

Fru Fritzsche

Teknolog
Glúmsson

Avdelningschef
Benediktsson

Fru Kettis

Ombudsman
Fritzsche

Fröken
Skúladóttir

Förste Ambassad-
sekreterare Hafstein

Departements-
sekreterare Kettis

Departementssekreterare
Ekholm

Menu

*Le consommé Chesterfield
Les Paillettes dorées*

*Le soufflé de saumon
La sauce chablis
Le riz*

*La selle d'agneau persillé d'Islande
La sauce madère
Les champignons au porto
Les pommes noisettes*

*La glace succès Grand Hôtel
La corbeille de friandises*

*

*Pisporter Falkenberg
1950 Château Mouton-Rotschild
1959 Vintage, Lanson Père & Fils*

Stockholm le 27 octobre 1966

V I N

Couronne d'Or, Brut

-

M E N U

Quenelles de saumon en croûte

-

Rib eye steak
sauce béarnaise et bordelaise
salade

-

Soufflé Festival

-

Operakällaren

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar ©Ringerskiál 25 afn Reykja 1966
Entresol Vaníngan 1e 25 octobre 1966

VINJETT FRÁN GASTRONOMISK KALENDER III
Einkaskjalasafn Biarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur
TORE WRETMAN RESTAURANGER AB

V I N

Couronne d'Or, Brut

M E N U

Quenelles de saumon en croûte

-

Rib eye steak
sauce béarnaise et bordelaise
salade

-

Soufflé Festival

-

EVINJETT FRÁN GASTRONOMISK KALENDER | Reykjavík

TORE WRETMAN RESTAURANGER AB

Program

för

ISLANDS STATSMINISTER

DR och FRU BJARNI BENEDIKTSSONS

officiella besök i Sverige

23—28 oktober 1966

Statsminister och Fru Benediktsson

åtföljas av:

Avdelningschef och Fru Gudmundur Benediktsson

Attacherad till Statsminister Benediktsson:

Departementssekreterare Pär Kettis

SÖNDAGEN DEN 23 OKTOBER 1966

- 19.10 Ankomst till Arlanda.
- 20.00 Ankomst till Grand Hotel.

MÄNDAGEN DEN 24 OKTOBER 1966

- 09.20 Avfärd från Grand Hotel.
- 09.30 Besök hos Statsminister Erlander i Kanslihuset.
- 10.00 Överläggningar i Kanslihuset.
- 13.00 H.K.H. Hertigen av Halland ger lunch på Stockholms Slott.
- 15.00 Besök hos Statsrådet Lange i Handelsdepartementet, (Rosenbad 2).
- 20.00 Svenska regeringen ger middag i Utrikesdepartementet, (smoking).

TISDAGEN DEN 25 OKTOBER 1966

- 11.20 Avfärd från Grand Hotel.
- 11.30 Besök på Svenska Dagbladet.
- 12.30 Chefredaktör Hernelius ger lunch på Svenska Dagbladet.
- 15.00 Besök på Statens Historiska Museum.
- 19.30 Balettföreställning på Kungl. Teatern (Svansjön) med efterföljande supé på Operaterrassen, (kavaj).

ONSDAGEN DEN 26 OKTOBER 1966

- 09.10 Avfärd från Grand Hotel.
- 09.30 Avfärd från Bromma med flygvapnets transportflygplan till Linköping.
- 10.30 Ankomst till Linköping (Saab:s flygplats).
- 10.40 Besök på Svenska Aeroplan AB:s anläggningar i Linköping.
- 12.00 Avfärd med bil till Ätvidaberg.
- 12.30 Direktör Ericsson, Facit AB, ger lunch i »Villan», Ätvidaberg.
- 14.00 Besök på Facit AB:s anläggningar.
- 15.30 Avfärd med bil till Kårby, Fornåsa.
- 16.30 Ankomst till Kårby.
- 18.00 Riksdagsman Einar Gustafsson ger middag.
- 20.30 Avfärd med bil till Malmslätt, Linköping.
- 21.15 Avfärd från Malmslätt med flygvapnets transportflygplan till Stockholm.
- 22.15 Ankomst till Bromma.
- 22.35 Ankomst till Grand Hotel.

TORSDAGEN DEN 27 OKTOBER 1966

- 10.40 Avfärd från Grand Hotel.
- 11.00 Besök på Telefon AB L M Ericsson.
- 12.30 Lunch på Telefon AB L M Ericsson under värdskap av Direktör Patricks.

- 15.15 Avfärd från Grand Hotel.
15.30 Föredrag för Utrikespolitiska föreningen
vid Stockholms Universitet
(Holländargatan 17).
17.00 Presskonferens på Grand Hotel.
20.00 Statsminister Benediktsson ger middag på
Grand Hotel, Spegelsalen, (smoking).

FREDAGEN DEN 28 OKTOBER 1966

- 09.30 Avfärd från Grand Hotel.
10.00 Avfärd från Bromma.

Särskilt program för Fru Benediktsson

MÅNDAGEN DEN 24 OKTOBER 1966

- 10.00 Besök på Konstfackskolan.

TORSDAGEN DEN 27 OKTOBER 1966

- 11.00 Besök på Wasavarvet.
12.00 Lunch på Hotel Foresta (Lidingö).
13.30 Besök på Millesgården.

Hovtryckare Arne Ekenberg

Stockholm 1966

SVENSKA REGERINGENS MIDDAG

FÖR

ISLANDS STATSMINISTER

DR OCH FRU BJARNI BENEDIKTSSON

ARVFURSTENS PALATS DEN 24 OKTOBER 1966.

	Statsrådet Lange	Statsrådet Lindström	Ambassadör Enckell	Fru Tryggvason	Ambassadör Hesselund-Jensen	Fru T. Nilsson	Talman Boheman	Fru Erlander	Statsminister Benediktsson	Statsminister Erlander	Fru Benediktsson	Utrikesminister Nilsson	Fru Boheman	Ambassadör Tryggvason	Fru Hesselund-Jensen	Statsrådet Sträng	Fru Enckell	Statsrådet Andersson	
Fru S. Andersson																			Fru Sträng
Statsrådet Holmqvist	Fru R. Hermansson	Statsrådet Lundkvist			Fru Holmqvist	Statsrådet Kling		Fru Lange		Statsrådet S.-E. Nilsson		Fru Kling	Chargé d'affaires Hedemann						Statsrådet Hermansson
Fru Lundkvist	Statssekreterare von Sydow	Fru Cassel		Justitierådet Nordström	Fru Hedemann		Riksdagsman Holmberg		Fru Nordström		Andre vice talman Cassel	Fru Holmberg							Fru S.-E. Nilsson
Ambassadör Granberg	Fru Paulsson	Statssekreterare Paulsson		Fru Ahlmann	Rektor Lindström		Fru Malmaeus		Ambassadör Malmaeus		Fru Rainer	Statssekreterare Rainer							Ambassadör Ahlmann
Fru Kristensson	Riksdagsman Hermansson	Fru C.-H. Hermansson		Bruksdisponent Sohlman	Fru Granberg		Avdelningschefen Benediktsson		Fru Sohlman		Borgmästare Kristensson	Fru Jansson							Fru G. Benediktsson
Riksantikvarie Jansson	Fru Modig	Professor Wessén		Fru Ryding	Ambassadör Hichens Bergström		Fru Rydbeck		Radiochefen Envoyén Rydbeck		Fru Wessén	Utrikesrådet Ryding							Chefredaktör Hernelius
Fru König	Professor Strömbäck	Fru Petrn		Rektor Huldt	Fru Hafstein		Generalkonsul Brinck		Fru Brinck		Riksdagsman Gustafsson	Fru Huldt							Fru Kellberg
Riksdagsman Börjesson	Fru Wrigstad	Chefredaktör Larsson		Fru Lindblad	Utrikesrådet Kellberg		Fru Larsson		Chefredaktör Wrigstad		Fru Giron	Direktör Modig							Professor Lindblad
Fru K. Andersson	Direktör Patricks	Fru Patricks		Minister König	Fru Strömbäck		Hovrättsrådet Petrn		Fru Sundfeldt		Förste ambassad-sekreterare Hafstein	Fru Malmström							Fru Hildeman
Utrikesrådet Giron	Fru Sundvik	Redaktör Malmström		Kanslirådet Sundfeldt	Direktör Hildeman		Fru Kettis		Redaktör Andersson		Friherrinnan von Platen	Pressekreterare Sundvik							Direktör Andersson
	Departements-sekreterare Kettis																		Departementssek-reterare Friherre von Platen

OPERAN

BALETTE

Ingen vet mer om skönhet än
MAX FACTOR

Det finns ingen skönhet som är perfekt. Skönheten måste ständigt lockas fram på nytt, framhävas, understödjas. Svårt? Max Factor ger Er alla hjälp-

medel Ni behöver, modestäm-
da, tidsbesparande och oänd-
ligt stimulerande att använda.
Låt Max Factor hjälpa Er loc-
ka fram Er naturliga skönhet.

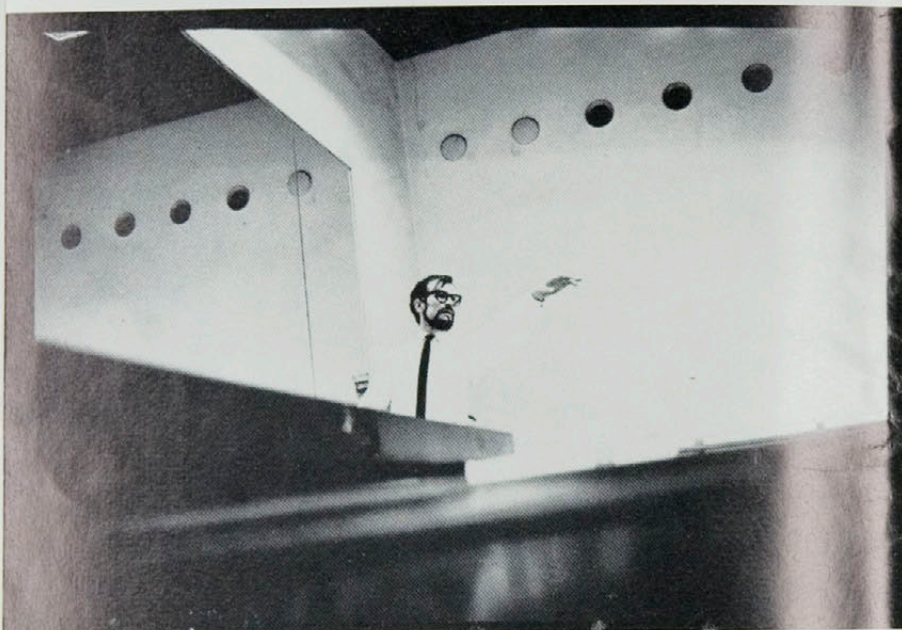

Alla
behöver
vi
en bank

Alla behöver vi en bank

KREDITBANKEN
passar alla

Balettschefen Brian Macdonald.

Kur Inför en ny säsong

Inför säsongen 1966—67 kan vi glädjande nog notera ett stegrad intresse för Operabaletten och dess verksamhet. Publik och press, såväl svensk som utländsk, kunde vid balettfestivalen i våras — den andra i ordningen — konstatera en ny entusiasm, kraft och energi hos våra dansare. Det är vår förhoppning att denna entusiasm skall ge ett återsken även i vardagsrepertoaren, vid varje enskild föreställning, vare sig det gäller de klassiska baletterna — ny för året är här Mary Skeapings Giselle, som visas på Drottningholms slottsteater — den moderna repertoaren med omväxlande svenska och utländska verk och årets nyheter.

Bland våra pedagoger återfinns även i år Maria Fay — tjänstledig från Royal Ballet School i London — Aaron Girard, Björn Holmgren och Nina Kozlovsky. Bland balettdirigenterna kan vi i år välkomna den nye kapellmästaren Bryden Thomson från Skottland, som skall svara för den musikaliska ledningen vid ett stort antal av säsongens balettföreställningar. Balettkåren har utökats med en grupp mycket lovande ungdomar, som tränats i balettelevskolan under Nina och Albert Kozlovskys ledning. Värt att nämna är även att vi med denna säsong fått två nya premiärdansare, Annette Wiedersheim-Paul och Nils-Åke Häggbom, och att Gunilla Roempke och Ulf Gadd tillkommit i solistgruppen.

Genom premiären på Allegro brillante i våras och La Valse tidigt på höstsäsongen har vår Balanchinerepertoar berikats högst väsentligt. Årets svenska nyhet, urpremiären på Ivo Cramérs balett Zodiac — en danslek om djurkretsen — till Lars Johan Werles musik, presenteras i vår. Kombinationen Yngve Gamlin — dekor — och Brian Macdonald — koreografi — får en fortsättning även denna säsong. Vi har att se fram emot ett ryskt sologästspel och den danske stjärndansören Erik Bruhn återkommer med inspirerande gästspel i januari och februari. I april är det åter dags för en balettfestival, som vill ge en koncentrerad bild av den svenska Operabaletten.

Brian Macdonald

Biträdande balettchefen Anne-Marie Lagerborg. Med hjälp av anteckningar rekonstruerar hon en balett som skall återupptas i repertoaren.

Kungl. Operabaletten

Chef och konstnärlig ledare :
Brian Macdonald

Bitr. balettchef :
Anne-Marie Lagerborg

Balettpedagoger : Maria Fay (gäst), Aaron Girard (gäst), Björn Holmgren, Nina Kozlovsky

Balettrepetitörer : Anne-Marie Lagerborg, Björn Holmgren, Birgit Grefveberg, Mario Mengarelli, Regina Nordenfelt

Premiärdansöser : Gerd Andersson, Yvonne Brosset, Mariane Orlando, Berit Sköld, Annette Wiedersheim-Paul

Premiärdansörer : Conny Borg, Nils-Ake Häggbom, Verner Klavsen, Mario Mengarelli, Willy Sandberg, Caj Selling

Solister : Viveka Ljung, Loulou Portefaux, Gunilla Roempke, Hervor Sjöstrand, Ulf Gadd, Nisse Winqvist

Kår :

Viola Aberlé
Lillemor Arvidsson
Ingeborg Bergius
Birgitta Berggren
Ingmarie Bjurström
Isobel Bude
Ann-Cathrine Byström
Barbro Carles
Ella-Britt Carlström
Hillevi Ekberg
Myrtel Elman
Catharina Ericson
Birgit Grefveberg
Karin Grimma
Berit Hermansson
Asa Hermansson

Carina Jarlemark
Vera Kihlgren
Pia Kuumola
Maria Lang
Lisbeth Larsson
Maija Lesins
Kerstin Lidström
Margit Lithander
Annika Löf
Regina Nordenfelt
Eva Renqvist
Yvonne Sjöberg
Nina Säwe
Birgitta Wallskog
Margaretha Åsberg
Rolf Andersson

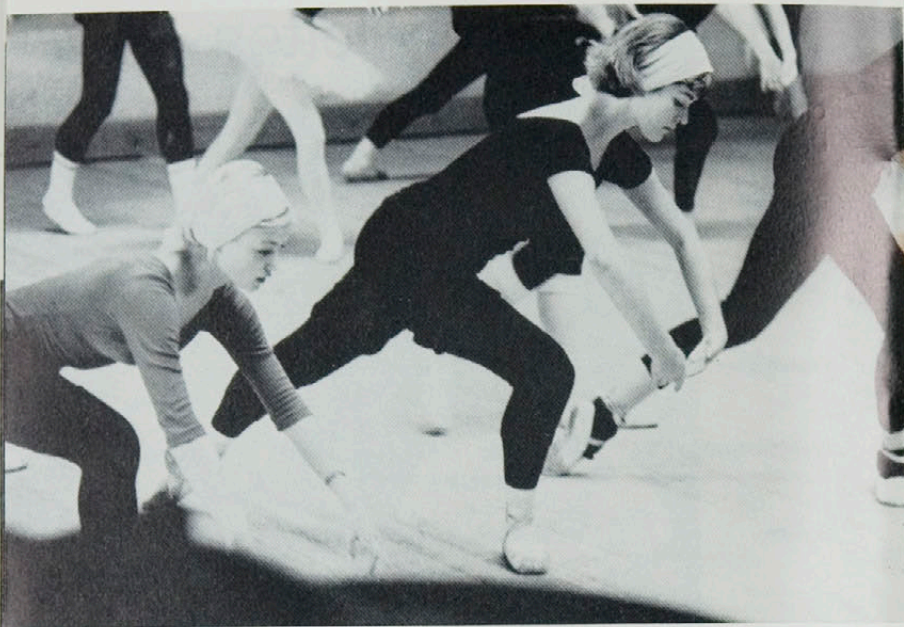
Wilgoth Andersson
Stefan Bobek
John Burman
Patrick Crommett
Jacques Delisle
Eki Eriksson
Eliis Gustavsson
Nils Johansson
István Kisch
Svante Lindberg
Alexander Milaw
Aulis Peltonen
Gunnar Randin
Klas Rickman
Gösta Svalberg
Tommy Widerberg

Repetitörer : Julius Jacobsen, Emil Lasko, Arnold Östman

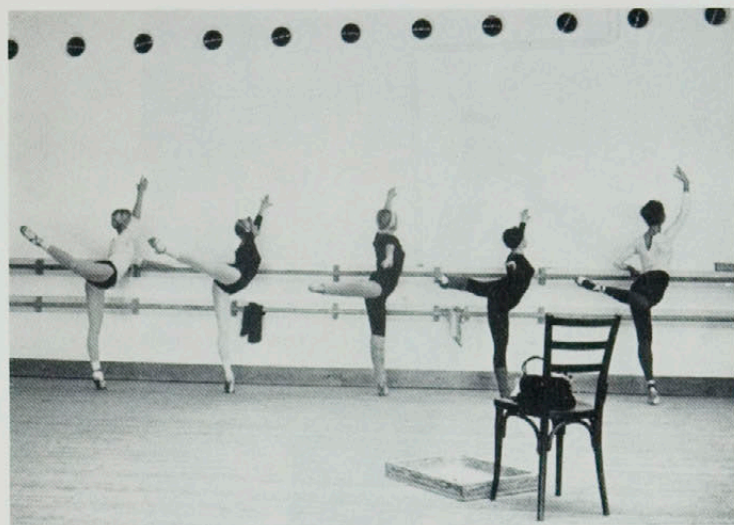
Elever : Ann-Charlott Bennström, Marie Johansson, Lennart Dahlberg, Kersti Olsson, Jonas Käge, Peder Lewin

Balettelevskolan : Chef : Albert Kozlovsky } Balettmästare
Lärare : Nina Kozlovsky }

Ordningsman : Dagny Palm

6

Bildsvit frá Operabalettens dagliga arbete som börjar med träning, så kallad skola, och fortsätter med repetitioner av den aktuella repertoaren.

7

Premiärdansarna
Mariane Orlando
och Caj Selling
repeterar Eldfågeln.

Balettchefen Brian
Macdonald leder en
repetition på sal
med bl. a. nyut-
nämnda premiär-
dansösen Annette
Wiedersheim-Paul.

Generationsväxlingar i balettvärlden

Ballett dansas oftare och av flera teatrar än någonsin tidigare och denna speciellt västerländska konstform sprider sig runt klotet. Ända bort till Japan och Kina har täspetstekniken nått. Den globala spridningen av baletten började efter sista världskriget. Baletturnéerna ökade, det blev möjligt för balettmästare och koreografer att tillträda engagemang i främmande världsdelar och för dansare att söka utbildning där de bästa skolorna fanns.

Under senare år har det skett intressanta förskjutningar inom dansvärlden. På en rad viktiga poster har yngre balettchefer trätt till och om man under en tid tyckt sig känna en viss stagnation, så är det nu utsikter till förnyelse inom den koreografiska konsten.

Dansen har alltid haft en av världsstäderna som sitt speciella centrum. Längre var Paris dansens huvudstad. Man upplevde en stimulerande period omkring 1950, när unga och upproriska dansare lämnade Parisoperan och startade egna små baletter och koreografer som Roland Petit och Maurice Béjart kom med något alldeles nytt. Nu var det mycket länge sedan Paris var med om en uppseendeväckande premiär.

Som balettstad lever Paris endast upp i november, när den årliga festivalen äger rum på Théâtre des Champs Élysées och gästande trupper från öst och väst avlöser varandra på scenen och moderna experiment blandas med traditionella klassiker. I Frankrike riktar man i stället blicken mot Marseille, som fått en begåvad man i spetsen för operabaletten. Joseph Lazzini har satt upp balett över moderna motiv i den totala teaterns form, han har också skapat klassisk symfonisk balett och hans dramatiska och samtidigt lyriska version av Bartöks "Den underbara mandarinerna" blev så omtalad att han inbjöds att sätta upp den på Metropolitan.

När Paris förlorade greppet om dansen, tog London över. England hade bevittnat en enorm baletthausse efter kriget. Blygsamma dansgrupper växte plötsligt ut till stora organisationer. Sadler's Wells Ballet ökade så snabbt i omfång att den delades i två ensembler och blev inte oväntat utsedd till nationalbalett med titeln Royal Ballet.

Premiärdansösen Yvonne Brosset och dansören Tommy Widerberg i ett pas de deux, vid stängan skymtar repetitören Birgit Grefveberg

Engelsk publik strömmade till och intresset var så stort att man kunde ge ut tre tidskrifter om balett och publicera mängder av balettböcker. Balett i England — det är klassisk balett; med det har man uppfostrat publiken och något annat har den egentligen inte velat se. Det har dröjt ända till 60-talets mitt innan publiken var mogen att ta emot gästspel av Amerikas moderna danstrupper som Martha Grahams, Merce Cunningham och Alvin Aileys. Royal Ballet har bemödat sig om att bevara Fokins arv samt ge fint genomarbetade klassiker som Giselle, Svansjön och Törnrosa och så har en del av repertoaren avsatts till ny koreografi. Och man kunde då lita till en generation av koreografer, som fostrats medan engelsk balett ännu hade det mindre formatet och koreografer kunde arbeta direkt med en liten grupp av hängivna dansare. Marie Ramberts Mercury Theatre, som ligger ute vid Nottinghill Gate var plankskolan för många. Hos henne har till exempel Frederick Ashton, nu chef för Royal Ballet, och Antony Tudor, nu verksam i New York, gjort sina första koreografförsök.

Inom själva Royal Ballet har två yngre koreografer lancerats och nästa generation syntes tryggad genom John Cranko och Kenneth MacMillan. Men någon återväxt efter dem kan man däremot inte upptäcka och just nu ser det mörkt ut för engelsk balett, ty både Cranko och MacMillan har lämnat landet.

De engelska erfarenheterna av att snabbt och effektivt driva upp en balett till internationell nivå har utnyttjats av teatrar i andra länder — inte minst av Stockholmsoperan, som under många år hade engelsk balettchef. Nu är det tyska teatrar som lockat till sig Cranko och MacMillan och lämnat Royal Ballet i stor oro för framtiden.

1961 engagerades John Cranko till Stuttgart och blev en lysande balettchef. Det märkligaste som hänt på 60-talet är Tysklands frammarsch som balettland efter att ha varit en vit fläck på kartan. Man talar om "det tyska balettundret" och menar då framför allt Stuttgartbaletten, som på knappa fem år nått internationell nivå.

I våras kom nyheten att Kenneth MacMillan knutits till Berlinoperan som chefskoreograf och att ballerinan Lynn Seymour

Premiärdansören Verner Klavsen under en repetitionspaus.

som dansat huvudroller i hans flesta baletter, följer honom dit. Nyheten var så mycket smärtsammare som MacMillan under säsongen presenterat sin hittills bästa skapelse på Covent Garden, Mahlers "Lied von der Erde", en lysande konstnärlig framgång.

Västtyskland har sexton baletter knutna till operahus. En del av dem lever ett prekärt liv och sammanslagningar till ett slags kretsbaletter torde snart bli aktuella. Bland de många balettcheferna finns några intressanta profiler. Gise Furtwängler, som tillträder chefsposten i Köln, har bakom sig en svit Ravelbaletter, vilka vittnar om finess och fantasi och i höst sätter hon upp Ravel's "Daphnis och Chloë".

För ögonblicket kan man säga att balettvärlden spänner mellan två poler, att man vänder sig till New York i väst och Moskva i öst för ett berikande och en förnyelse.

I Amerika har det ekonomiska klimatet för baletten plötsligt svängt. Ford Foundation beslöt för något år sedan att öppna sina väldiga fonder för danskonsten och ge stöd åt balettsällskap och skolor.

Bakgrunden till denna generositet är den förnämliga position inom amerikansk teater som framför allt New York City Ballet och American Ballet Theatre samt några betydande moderna dansgrupper som Martha Grahams och Merce Cunninghams intar. Det har betytt ett intresse även ute i staterna och överallt har det uppstått regionala baletter, som börjat som amatör-sällskap och genom idogt arbete och uppmuntran av de professionella utvecklats till baletter av viss standard.

I New York har två större baletter grundats. Harkness Ballet är ett par år gammal. Det är en ensemble som genom sin grundare Rebecka Harkness har utomordentliga materiella resurser. Repertoaren består helt och hållet av yngre koreografer verk, de flesta beställningsarbeten. Ännu yngre är Robert Joffrey Ballet, som efter ett debacle tvingades upphöra, men nu återuppstått och har stöd av Ford Foundation. Joffrey själv och Gerald Arpino står för lejonparten av repertoaren och man anser allmänt att det blir dessa två som skall föra den klassiska balettens traditioner vidare i USA, när George Balanchine en gång är borta.

Även i Amerika är det nämligen ont om klassiska koreografer, medan nästan varje dansare inom de moderna dansgrupperna är en skapande koreograf.

Europa utsätts för en ständig påverkan av den amerikanska dansvärlden, om det så är Balanchines symfoniska stil, som sprider sig eller jazzbaletten som invaderar vår världsdal i spåren efter Robbins "West Side Story" eller senast Martha Grahams teknik och konstnärliga idéer som inspirerar europeiska koreografer.

Premiärdansarna Gerd Andersson och Nils-Ake Häggbom arbetar med George Balanchines Allegro brillante.

I mitten till vänster: spansk karaktärsdans sysselsätter premiärdansörerna Willy Sandberg och Mario Mengarelli.

I mitten till höger: danssolisterna Hervor Sjöstrand och Nisse Winqvist i ett klassiskt pas de deux.

Nedan: Premiärdansarna Berit Sko'd och Caj Selling tränar 'lyft'.

Premiärdansören Conny Borg prövar ett stycke egen koreografi.

Överst: Variation på "lyft" med solisten Gunnilla Roempke.

Solisten Viveka Ljung och dansören Aulis Peltonen repeterar Eldfågeln.

En kraftkälla av annat slag är Sovjet. Arliga turnéer från Moskva och Leningrad visar västern den ryska balettkulturens blossande kraft och skönhet. Allt det bästa som Sovjet har koncentreras till Moskva, huvudstaden och Bolsjojbaletten tar eliten av de danskonstnärer landet producerar. Bolsjojbaletten har ingen balettschef, men däremot en chefskoreograf med vidsträckt befogenheter. På den posten blev det för ett par år sedan byte och den unge Jurij Grigorovitj efterträdde veteranen Lavrovskij. Grigorovitj har gjort ett enda gästspel utanför Sovjet och det var när han satte upp "Stenblomman" på Stockholmsoperan.

Grigorovitj går i spetsen för en förnyelse inom sovjetisk balett. Han lämnar den alltför realistiska formen och arbetar med starkare stilisering och symboler i sina helt igenom dansade baletter. Grigorovitj gjorde under förra säsongen en ypperlig iscensättning av Tjajkovskijs "Nötknäpparen". Men även i Leningrad förekommer viktiga baletthändelser. I maj presenterade Igor Belskij en balett till Sjostakovitjs elfte symfoni och kort därefter kom en debut som lät tala om sig. Koreografen heter Georgii Aleksidse och hans debutprogram bestod av en svit kammarbaletter av friskhet och behag. Helt ung är också Oleg Winogradow, som givit baletten i Novosibirsk nya fina verk och nu anlitas som gäst i Moskva och Leningrad. Även i Sovjet är en ny klassisk koreograf en händelse, också där ropar man efter koreografer som kan producera sig inom den klassiska balettens ram.

Ett litet land men en stormakt på balettkartan är Danmark och där sker stora förändringar. Det Kongelige balett har fått den unge Flemming Flindt som chef och en upprustning förestår. Han är själv en lovande koreograf med två Ionesco-baletter bakom sig och gav i våras "De tre musketörerna" som helaftonsspektakel på gott och ont. Under säsongen 66—67 skall han och dansören Eske Holm presentera nya verk, så det ser ut som om Det Kongelige äntligen skulle få en modern nationell repertoar.

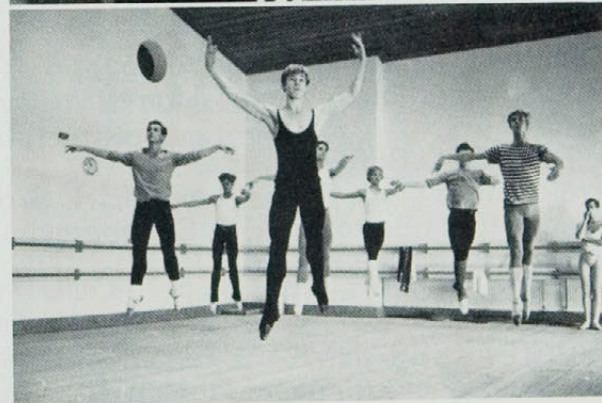
Anna-Greta Ståhle

16

Längst till vänster: Paus i balettsalen. Premiärdansören och balettrepetitören Björn Holmgren instruerar solisten Ulf Gadd i Den förlorade sonen, Överst till vänster och nedan: variationer i manliga och kvinnliga hopp.

17

Balettrepertoaren

Säsongen 1966 - 67

Klassiska verk

GISELLE (A. Adam—J. Coralli)

Iscensättning: Mary Skeaping

Premiär på Drottningholms Slottsteater

SVANSJON (Pjotr Tjajkovskij—M. Petipa
och Lev Ivanov)

Iscensättning: Natalie Conus, Moskva

TORNROSA (Pjotr Tjajkovskij—M. Petipa)

Iscensättning: Mary Skeaping

PAS DE DEUX ur Nötknäpparen, och Don Quijote

SYLFIDERNA (F. Chopin—M. Fokin)

Svenska verk

CONNY BORG

Ritornell (Ingvar Lidholm)

IVO CRAMÉR

Den förlorade sonen (Hugo Alfvén)

Zodiac (Lars Johan Werle) Urpremiär

BIRGIT CULLBERG

Fröken Julie (Ture Rangström, ork. H. Grossmann)

Medea (Béla Bartók, ork. H. Sandberg)

Eden (Hilding Rosenberg)

Mänrenen (Knudåge Riisager)

BIRGIT ÅKESSON - KÅRE GUNDERSEN

Nausikaa ensam (Ingvar Lidholm)

18

MARY SKEAPING

Atis och Camilla (Johan Helmich Roman)

Drottningholms Slottsteater

Vårens återkomst (Cesare Bossi) Premiär

Drottningholms Slottsteater

Den fångne Cupido. Nyinstudering

Drottningholms Slottsteater

Utländska verk

GEORGE BALANCHINE

Symfoni i C (Georges Bizet)

De fyra temperamenten (Paul Hindemith)

Allegro brillante (Pjotr Tjajkovskij)

La Valse (Maurice Ravel) Premiär

AUGUSTE BOURNONVILLE

Blomsterfesten i Genzano (pas de deux)

(Eduard Helsted)

WILLIAM DOLLAR

Duellen (Raffælo de Banfield)

BRIAN MACDONALD

Älskar Ni Bach? (Johann Sebastian Bach)

Medan spindeln sov (Maurice Karkoff)

Oktett (Sång utan ord) (Franz Schubert)

Eldfågeln (Igor Stravinskij)

Cucurucu (Ludwig van Beethoven)

LEONIDE MASSINE

Gaieté Parisienne

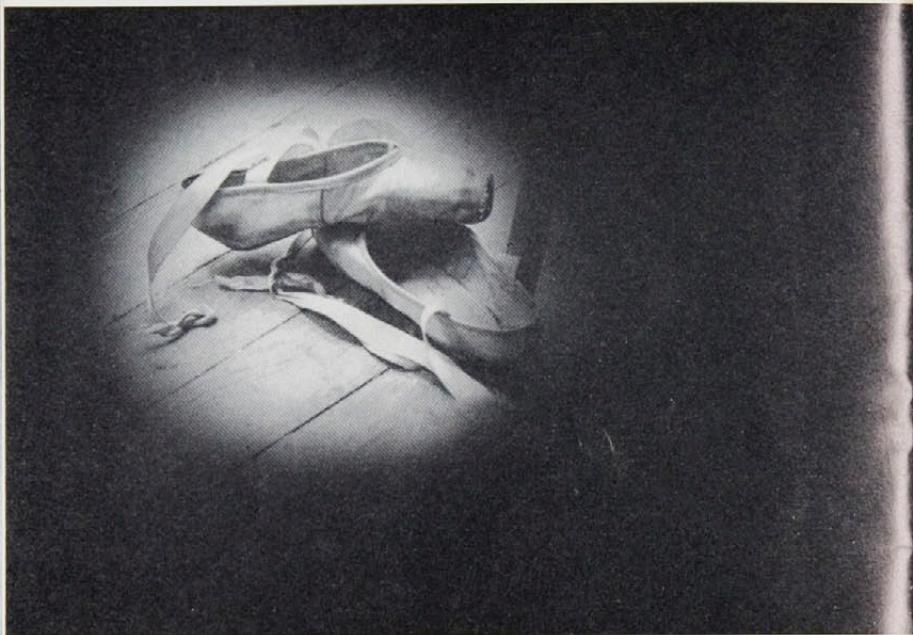
ANTONY TUDOR

Eldpelaren (Arnold Schönberg)

Ekön av trumpeter (Bohuslav Martinu)

Det regnar . . . (Robert Schumann)

19

Spelåret 1966—67: III

Redaktion: Bertil Hagman
Lena Engfeldt
Gunnel Weström

Foto: Enar Merkel Rydberg
Tryck: Stellan Stål 1966

SVEDBERGHS

NORRMALMSTORG 4, 3 tr.

OPERAKÄLLAREN
HAR
KULINARISK TRADITION

BORDSBESTÄLLNINGSTELEFONER

OPERAGRILLEN 11 00 26 OPERAKÄLLAREN 11 11 25

OPERATERRASSEN 10 20 52 OPERABAREN 10 79 35

SKANDIA
KONCERNEN

SKANDIA · SVEA · SKÅNE · THULE

ELDFÅGELN

Ges i afton för 12:e gången på Operan

Musik: Igor Stravinskij

Koreografi: Brian Macdonald

Dekorationer och kostymer: Yngve Gamlin

Gästdirigent: Stig Westerberg

Eldfågeln	Gerd Andersson	
Tsarevitj Ivan	Caj Selling	
Prinsessan	Viveka Ljung	
Kostchei	Aulis Peltonen	
Ormen	Margaretha Åsberg	
Fladdermöss	{ Carina Jarlemark { Ulf Gadd	
Reflexer	{ Margit Lithander { Ella-Britt Carlström	
Prinsessor	Monster	Bröllopsfölje

Motivet "Eldfågeln" är en bearbetning av Fokin och Stravinskij — under Dzagilevs ledning — och består av flera ryska folksagor: "Sagan om Ivan tsarevitj" och "Ljusets Fågel och den Grå Vargen" sammanfogade med legenden om trollkarlen Kostchei, vars onda själ är gömd i ett ägg.

Stravinskij's besvärjande musik med dess mummel och susande, djurliknande prassel och skriande, dess utdragna lyriska passager, monster-orgier och bröllopsprakt, innehåller mycket av det bästa som skrivits för dans.

Symboliken i sagan har länge tjugat mig; den jagande prinsens möte med en eldfågel, vilken han först fångar och sedan släpper fri; fågelns gåva i form av en skyddande fjäder; hans val av brud ur en grupp av prinsessor, som leker med gyllne äpplen; det plötsliga uppdykandet av skräckinjagande monster, vars härskare är den onda Kostchei; tillkallan av Eldfågeln, hennes triumf över monstren; Kostcheis död när tsarevitj på Eldfågeln's befallning slår sönder det magiska ägget och avslöjar Kostcheis onda själ; bröllopet mellan tsarevitj och hans prinsessbrud — vilken rikedom av symboler!

Yngve Gamlin och jag har sökt utforska denna symbolik på flera olika sätt och med vår egen tråd vävt i Stravinskij's vävstol, något som ju ändå är en saga...

Brian Macdonald

Tisdagen den 25 oktober 1966 kl. 19.30

LA VALSE

Ges i afton för 3:e gången på Operan

Musik: Maurice Ravel

Koreografi: George Balanchine

Iscensättning: Una Kai

Repetitör: Birgit Grefveberg

Dekor och kostymer: Karinska

Dirigent: Göran Nilson

Flickan

Annette Wiedersheim-Paul f.f.g.

Poeten

Verner Klavsen

Döden

Mario Mengarelli

Kerstin Lidström

Tommy Widerberg

Hervor Sjöstrand

Klas Rickman

Lillemor Arvidsson

Nils-Åke Häggbom

Margit Lithander, Ella-Britt Carlström, Margaretha Åsberg

Paus

LA VALSE

Maurice Ravels (1875—1937) eleganta lilla verk, som kom till i slutet av 1920-talet till Ida Rubinsteins balettsäsonger i Paris, i koreografi av Bronislava Nijinska, har senare lockat många koreografer, bl. a. Harald Lander och George Balanchine. Ravels svit Valses Nobles et Sentimentales, var La Valse ingår som huvudtema, var av tonsättaren ursprungligen tänkt för Djagilevs Ballets Russes men denne avböjde. Balanchines version tillkom 1951. En tidigare version, i koreografi av Sven-Age Larsen, hade premiär på Operan hösten 1943.

I partituret har Ravel skrivit: "Mellan snabbt förbiglidande moln skymtar man dansande par. Molnen skingras. En stor festsal, fylld av virvlande par. Ljuset blir starkare och glittrar i kristallkronor. Ett kejserligt hov år 1855. Mouvement de valse viennoise".

Caj Selling
Viveka Ljung

Brian Macdonald
Birgit Grefveberg

Margaretha Åsberg
Aulis Peltonen

Björn Holmgren
Göran Nilson

Ulf Gadd
Carina Jarlemark

Kurt Bendix
Stig Westerberg

ALLEGRO BRILLANTE

Ges i afton för 9:e gången på Operan

Musik: Pjotr Tjajkovskij

Koreografi: George Balanchine

Instudering: Una Kai

Repetitör: Björn Holmgren

Pianosolist: Göran Nilson

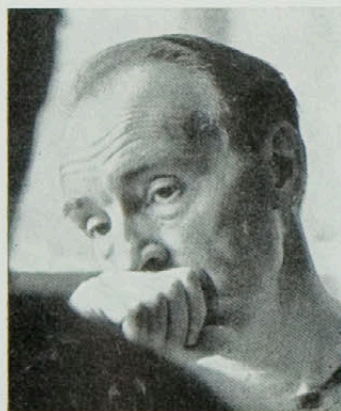
Dirigent: Kurt Bendix

Yvonne Brosset	Nils-Åke Häggbom
Lillemor Arvidsson	Myrtel Elman
Maria Lang	Kerstin Lidström
Wilgoth Andersson	Patrick Crommet
Klas Rickman	Tommy Widerberg
	Paus

ALLEGRO BRILLANTE

I maj 1892 började Tjajkovskij skissera sin sjätte symfoni. Men skissen blev i stället första satsen till en tredje, ofullbordad pianokonsert, med opusnumret 75.

Balanchine har koreograferat flera abstrakta baletter till Tjajkovskij-partiur; mest berömd är Ballet Imperial till den andra pianokonserten i G-dur, tillkommen 1941 till en sydamerikansk turné och sedan dess ständigt på repertoaren på Teatro Colón i Buenos Aires, La Scala i Milano, Royal Ballet i London och New York City Ballet. Andra verk till Tjajkovskijs musik är Serenade (1934), Tema och variationer (1947) och Nötknäpparen (1952). Allegro brillante, tillkommen 1956, studerades in för Kungl. Teaterns balett till festivalen i juni 1966 av mästarens personliga assistent Una Kai. Den gavs under New York City Ballets gästspel på Kungl. Teatern i november 1956.

George Balanchine

Una Kai

Annette
Wiedersheim-Paul
Verner Klavsen

Yvonne Brosset
Mario Mengarelli

Nils-Åke Häggbom
Gerd Andersson

ELDFÅGELN

Ges i afton för 12:e gången på Operan

Musik: Igor Stravinskij

Koreografi: Brian Macdonald

Dekorationer och kostymer: Yngve Gamlin

Gästdirigent: Stig Westerberg

Eldfågeln	Gerd Andersson
Tsarevitj Ivan	Caj Selling
Prinsessan	Viveka Ljung
Kostchei	Aulis Peltonen
Ormen	Margaretha Åsberg
Fladdermöss	{ Carina Jarlemark Ulf Gadd
Reflexer	{ Margit Lithander Ella-Britt Carlström
Prinsessor	Monster
	Bröllopsfölje

Motivet "Eldfågeln" är en bearbetning av Fokin och Stravinskij — under Djagilevs ledning — och består av flera ryska folksagor: "Sagan om Ivan tsarevitj" och "Ljusets Fågel och den Grå Vargen" sammanfogade med legenden om trollkarlen Kostchei, vars onda själ är gömd i ett ägg.

Stravinskij's besvärjande musik med dess mummel och susande, djurliknande prassel och skriande, dess utdragna lyriska passager, monster-orgier och bröllopsprakt, innehåller mycket av det bästa som skrivits för dans.

Symboliken i sagan har länge tjugat mig; den jagande prinsens möte med en eldfågel, vilken han först fångar och sedan släpper fri; fågelns gåva i form av en skyddande fjäder; hans val av brud ur en grupp av prinsessor, som leker med gyllne äpplen; det plötsliga uppdykandet av skräckinjagande monster, vars härskare är den onde Kostchei; tillkallan av Eldfågeln, hennes triumf över monstren; Kostcheis död när tsarevitj på Eldfågeln's befallning slår sönder det magiska ägget och avslöjar Kostcheis onda själ; bröllopet mellan tsarevitj och hans prinsessbrud — vilken rikedom av symboler!

Yngve Gamlin och jag har sökt utforska denna symbolik på flera olika sätt och med vår egen tråd vävt i Stravinskij's vävstol, något som ju ändå är en saga...

Brian Macdonald

- O 16 kl. 19.30 FIGAROS BRÖLLOP Erik Saedén, Laila Andersson, Elisabeth Söderström, Edith Thallaug, Margareta Bergström, Gunilla Slättegård, Ingvar Wixell, Bengt Rundgren, Olle Sivall, Bo Lundborg — SILVIO VARVISO
- T 17 kl. 19.30 MADAME BUTTERFLY Gäst: Rolf Björling/Margareta Hallin, Unni Rugtvedt, Anders Näslund, Olle Sivall, Sven Erik Vikström, Paul Höglund — Ino Savini
- F 18 kl. 19.30 DON CARLOS (*fred.ab.*) Gäst: Kim Borg/Kolbjörn Höiseth, Aase Nordmo-Lövberg, Barbro Ericson, Busk Margit Jonsson, Ingvar Wixell, Arne Tyrén, Bengt Rundgren — SILVIO VARVISO
- L 19 kl. 19.30 RUCKLARENS VAG Samma rollbesättning som den 29 oktober
- S 20 kl. 13.30 ROSENKAVALJEREN (*sönd.ab.*) Gäst: Kerstin Meyer/Aase Nordmo-Lövberg, Laila Andersson, Ingeborg Kjellgren, Margareta Bergström, Arne Tyrén, Erik Sundquist, Sven Erik Vikström, Olle Sivall — SILVIO VARVISO
- M 21 kl. 19.30 DON CARLOS (*månd.ab.*) Gäst: Kim Borg/Ragnar Ulfung, Gunilla af Malmborg f. f. g., Edith Thallaug, Busk Margit Jonsson, Ingvar Wixell, Bengt Rundgren f. f. g., Rolf Cederlöf f. f. g. — SILVIO VARVISO
- T 22 Ingen föreställning
- O 23 kl. 19 ROSENKAVALJEREN Gäst: Kerstin Meyer/Aase Nordmo-Lövberg, Margareta Hallin, Ileana Peterson, Unni Rugtvedt, Arne Tyrén, Erik Sundquist, Sven Erik Vikström, Olle Sivall — SILVIO VARVISO
- T 24 kl. 19.30 FIGAROS BRÖLLOP Erik Saedén, Laila Andersson, Elisabeth Söderström, Margot Rödin, Margareta Bergström, Gunilla Slättegård, Ingvar Wixell, Bengt Rundgren, Sven Erik Vikström, Bo Lundborg — SILVIO VARVISO
- F 25 kl. 19.30 ALCINA Margareta Hallin, Elisabeth Söderström, Barbro Ericson, Lars Carlsson, Sven Erik Vikström f. f. g., Rolf Jupither f. f. g. — SILVIO VARVISO
- L 26 kl. 15 DRÖMMEN OM THÉRÈSE — på Operans Rotunda
- L 26 kl. 19.30 BALETTER
- S 27 kl. 19.30 COSI FAN TUTTE Gäst: Kerstin Meyer
- M 28 Ingen föreställning
- T 29 kl. 19.30 CARMEN Gäst: Kerstin Meyer

Reservationer för ändrade föreställningar och rollbesättningar på grund av sjukdomsfall

STOCKHOLM
19 OKTOBER — 29 NOVEMBER

OPERAN

NYPREMIAR
29 OKTOBER

RUCKLARENS VAG
av Igor Stravinskij
Regi: INGMAR BERGMAN
Dirigent: Silvio Varviso

NYINSTUDERING
12 NOVEMBER

DON CARLOS
av Giuseppe Verdi
Regi: Göran Gentele
Dirigent: Silvio Varviso

GÄSTER: Elisabeth Schwarzkopf, Mattiwilda Dobbs, Kerstin Meyer, Rolf Björling, Sigurd Björling, Kim Borg, Stig Westerberg

NYBESÄTTNINGAR OPERA:

Alcina Orontes: Sven Erik Vikström
Melisso: Rolf Jupither
Don Carlos Elisabeth: Gunilla af Malmborg
Storinkvisitorn: Bengt Rundgren
Munken: Rolf Cederlöf

BALETT:

Cucurucu István Kisch
La Valse Annette Wiedersheim-Paul, Caj
Selling, Aulis Peltonen
Svansjön Odette-Odile: Annette Wiedersheim-Paul
Prinsen: Nils-Åke Häggbom
Pas de trois: Tommy Widerberg
Törnrosa Syréfén: Lillemor Arvidsson

BILJETTER

Ni kan i regel köpa biljetter 14 dagar före varje föreställning i Operans biljettkontor, tidningarnas depeschbyråer och Operans övriga försäljningsställen.

Om Ni har lång väg till Operan eller försäljningsställen kan Ni naturligtvis beställa biljetter på telefon. Med nuvarande höga besöksfrekvens reserveras dock som regel inte biljetter om likvid inte insändes i samband med beställningen.

Försäljningsavdelningen lämnar upplysningar och ger råd!

Funderar Ni på gruppbesök? Ta kontakt med Operans försäljningsavdelning tel. 22 17 40 ankn. 113.

REPERTOAR 19 OKTOBER — 29 NOVEMBER

OKTOBER

- O 19 kl. 19.30 OTHELLO Kolbjörn Höiseð, Aase Nordmo-Lövberg, Unni Rugtvedt, Erik Saedén, Ragnar Ulfung — SILVIO VARVISO
- T 20 kl. 19.30 BALETTER *Allegro Brillante* Yvonne Brosset, Nils-Åke Häggbom — Kurt Bendix *La Valse* Gerd Andersson, Verner Klavsen, Mario Mengarelli — Göran Nilson f. f. g. *Symfoni i C* Gunilla Roempke, Caj Selling, Annette Wiedersheim-Paul, Verner Klavsen, Hervor Sjöstrand, Nils-Åke Häggbom, Yvonne Brosset, Tommy Widerberg — Göran Nilson
- F 21 kl. 19.30 TRONKRAVARNA (*fred.ab.*) Laila Andersson, Gunilla af Malmborg, Barbro Ericson, Unni Rugtvedt, Rolf Jupither, Sven-Olof Eliasson, Olle Sivall, John-Erik Jacobsson, Arne Tyrén, Bengt Rundgren — Stig Westerberg
- L 22 kl. 19 Abonnerad föreställning *Utsålt*
- S 23 kl. 13.30 OTHELLO (*sönd.ab.*) Kolbjörn Höiseð, Gunilla af Malmborg, Unni Rugtvedt, Erik Saedén, Sven Olof Eliasson — SILVIO VARVISO
- M 24 kl. 19.30 TOSCA (*månd.ab.*) Gäst: Sigurd Björling / Aase Nordmo-Lövberg, John-Erik Jacobsson, Carl-Axel Hallgren, Bo Lundborg — Ino Savini
- T 25 kl. 19.30 SVANSJÖN Gunilla Roempke, Verner Klavsen, Mario Mengarelli, Willy Sandberg, Kerstin Lidström, Hervor Sjöstrand, Nils-Åke Häggbom, Regina Nordenfelt, Stefan Bobek — Ino Savini
- O 26 kl. 19.30 MADAME BUTTERFLY Gäst: Rolf Björling / Elisabeth Söderström, Unni Rugtvedt, Anders Näslund, Olle Sivall, Sven Erik Vikström, Bengt Rundgren — Ino Savini
- T 27 kl. 19.30 FIGAROS BRÖLLOP Erik Saedén, Laila Andersson, Elisabeth Söderström, Edith Thallaug, Margareta Bergström, Gunilla Slättegård, Ingvar Wixell, Arne Tyrén, Sven Erik Vikström, Paul Höglund — SILVIO VARVISO
- F 28 kl. 20 NEBUKADNESSAR Rolf Jupither, Gunilla af Malmborg, Sylvia Lindenstrand, Kolbjörn Höiseð, Bengt Rundgren, Anders Näslund — Ino Savini
- L 29 kl. 19.30 RUCKLARENS VÄG / *Nypremiär* Margareta Hallin, Barbro Ericson, Kerstin Dellert, Ragnar Ulfung, Erik Saedén, Erik Sundquist, Olle Sivall — SILVIO VARVISO
- S 30 kl. 13 SVART ÄR VITT — SA KEJSARN Sven Nilsson, Gunilla Slättegård, Laila Andersson, Tord Slättegård, Olle Sivall — Per Åke Andersson
- S 30 kl. 20 BALETTER *La Valse* Samma rollbesättning som den 20 oktober *Blomsterfesten i Genzano* Annette Wiedersheim-Paul, Nils-Åke Häggbom — Göran Nilson *Cucurucu* Yvonne Brosset, Nils-Åke Häggbom, István Kisch f. f. g. *Eldfågeln* Gunilla Roempke, Verner Klavsen, Viveka Ljung, Margaretha Åsberg, Aulis Peltonen, Carina Jarlemark, Ulf Gadd — Göran Nilson
- M 31 Ingen föreställning

NOVEMBER

- T 1 kl. 19.30 BARBERAREN I SEVILLA Ingvar Wixell, Margareta Hallin, Ileana Peterson, Tord Slättegård, Paul Höglund, Erik Saedén — Ferenc Koltay

- O 2 kl. 19 ROSENKAVALJEREN Gäster: Elisabeth Schwarzkopf och Mattiwilda Dobbs / Elisabeth Söderström, Ileana Peterson, Margareta Bergström, Arne Tyrén, Erik Sundquist, Sven Erik Vikström, Olle Sivall — SILVIO VARVISO
- T 3 kl. 19.30 OTHELLO Kolbjörn Höiseð, Gunilla af Malmborg, Barbro Ericson, Erik Saedén, Ragnar Ulfung — SILVIO VARVISO
- F 4 kl. 19.30 RUCKLARENS VÄG (*fred.ab.*) Samma rollbesättning som den 29 oktober
- L 5 kl. 19 ROSENKAVALJEREN Gäster: Elisabeth Schwarzkopf och Mattiwilda Dobbs. Samma rollbesättning som den 2 november
- S 6 kl. 15 DRÖMMEN OM THÉRÈSE — på Operans Rotunda — Gäst: Märta Arbin / Margareta Hallin, Ingeborg Kjellgren, Erik Saedén, Kåge Jehrlander, Willy Sandberg — Sten Envik
- S 6 kl. 19.30 SVANSJÖN Annette Wiedersheim-Paul f. f. g., Nils-Åke Häggbom f. f. g., Mario Mengarelli, Willy Sandberg, Kerstin Lidström, Hervor Sjöstrand, Tommy Widerberg f. f. g., Regina Nordenfelt, Stefan Bobek — Ino Savini
- M 7 kl. 19.30 RUCKLARENS VÄG (*månd.ab.*) Samma rollbesättning som den 29 oktober
- T 8 kl. 19.30 BALETTER *La Valse* Gerd Andersson, Verner Klavsen, Mario Mengarelli — Bryden Thomson *Ekon av trumpeter* Gerd Andersson, Annette Wiedersheim-Paul, Viveka Ljung, Svante Lindberg, Mario Mengarelli — Per Åke Andersson *Eldfågeln* Gunilla Roempke, Caj Selling, Annette Wiedersheim-Paul, Aulis Peltonen, Margaretha Åsberg, Ann-Cathrine Byström, Nils-Åke Häggbom — Göran Nilson
- O 9 kl. 19.30 MADAME BUTTERFLY Gäst: Rolf Björling. Samma rollbesättning som den 26 oktober
- T 10 kl. 15 DRÖMMEN OM THÉRÈSE — på Operans Rotunda — Samma rollbesättning som den 6 november
- F 11 kl. 19.30 BALETTER *La Valse* Gerd Andersson, Verner Klavsen, Mario Mengarelli — Bryden Thomson *Cucurucu* Yvonne Brosset, Nils-Åke Häggbom, István Kisch *Blomsterfesten i Genzano (pas de deux)* Annette Wiedersheim-Paul, Nils-Åke Häggbom — Göran Nilson *Eldfågeln* Gunilla Roempke, Caj Selling, Annette Wiedersheim-Paul, Aulis Peltonen, Viveka Ljung, Carina Jarlemark, Ulf Gadd — Göran Nilson
- L 12 kl. 19.30 DON CARLOS / *Nyinstudering* Gäst: Kim Borg / Ragnar Ulfung, Aase Nordmo-Lövberg, Barbro Ericson, Busk Margit Jonsson, Ingvar Wixell, Arne Tyrén, Bengt Rundgren — SILVIO VARVISO
- S 13 kl. 13 SVART ÄR VITT — SA KEJSARN Samma rollbesättning som den 30 oktober
- S 13 kl. 20 BALETTER *Allegro brillante* Yvonne Brosset, Nils-Åke Häggbom — Bryden Thomson *La Valse* Annette Wiedersheim-Paul f. f. g., Caj Selling f. f. g., Aulis Peltonen f. f. g. — Bryden Thomson *Eldfågeln* Gunilla Roempke, Verner Klavsen, Viveka Ljung, Margaretha Åsberg, Aulis Peltonen, Carina Jarlemark, Ulf Gadd — Stig Westerberg
- M 14 kl. 13 SVART ÄR VITT — SA KEJSARN (*skolföreställning*) Samma rollbesättning som den 30 oktober
- T 15 kl. 19.30 TÖRNROSA Gerd Andersson, Caj Selling, Lillemor Arvidsson f. f. g., Mario Mengarelli, Hervor Sjöstrand, Ulf Gadd, Kerstin Lidström, Tommy Widerberg, Maria Lang — Göran Nilson

IBSEN OG SVERIGE

Av KRISTIAN MAGNUS KOMMANDANTVOLD

GYLDENDAL NORSK FORLAG

IBSEN OG SVERIGE

IBSEN OG SVERIGE

Av KRISTIAN MAGNUS KOMMANDANTVOLD

*Foreningen Nordens lektor i norsk språk og litteratur
ved Göteborg Universitet og de bøyere skoler
i Vest-Sverige*

GYLDENDAL NORSK FORLAG

I SAMARBEID MED FÖRENINGEN NORDEN I GÖTEBORG

OSLO 1956

DETTE SKRIFT ER KOMMET I STAND
ETTER OPPDRAG AV FÖRENINGEN NORDEN
I GÖTEBORG, FOR Å MEDFÖLGE FRANCIS
BULL: «IBSEN-PORTRETTER» SOM I ANLED-
NING AV IBSEN-JUBILÉET SENDES UT TIL
FÖRENINGEN NORDENS MEDLEMMER
I GÖTEBORG

☆

Printed in Norway
Reistad & Sønn
Oslo

Sveriges og Norges folk er sprunget ut av samme rot og har felles språklig opphav og nærbeslektet livssyn. Våre land har likevel ut fra ulik natur, forskjellig politisk skjebne og vekslende kulturpåvirkninger fått hvert sitt særpreg, tenkesett og lynne. Denne egenart avspeiler seg tydelig i svensk og norsk litteratur, som har utviklet forskjellig grunnkarakter. Norsk natur rommer intet skånsk Arkadien, som kan utløse poesi om syd og sommer og vekke klassiske assosiasjoner. Motsetningene og spenningen i det norske landskapsbildet har skapt lengsel, dristig fabulering og sjelelige brytninger, som diktningen formidler. Naturkontrastene og sjelekonfliktene har gitt norsk litteratur et dramatisk grunnpreg, som ofte også kommer til uttrykk i roman og novelle. Svensk natur er preget av mykere overganger og mildere former, menneskene har heller ikke vanligvis hatt den harde kampen for tilværelsen som preger fiskernes nærstrid med havet og fjellbøndenes tunge tak med karrig jord. Vi blir stadig minnet om de krevende livsvilkårene i norsk diktning, som savner den idyll, festivitas og humor vi så ofte møter i svenske dikt. Våre bøker er i større grad farget av etisk alvor, besk satire og tydelig tendens. Svensk historie har ikke de dype brudd som preger den norske. Dikterne har derfor lettere kunnet samle seg om kunsten for kunstens egen skyld, mens unionsforhold og stridbar selvstendighetsbevegelse har gitt norsk litteratur en polemisk, handlingspreget retning. Verset har på norsk grunn stadig vært dikternes våpen i kamp for frihet og rett. Svensk diktning har gjerne en lyrisk hovedtone, rommer større sans for stil og staselighet og har et tryggere feste i klassisk-humanistisk tradisjon. Vi ser således ofte svensk lokalkultur utløse européisk idéstoff i dikternes sinn. I Karlfeldts diktning fra Dalarna møtes både latinsk universalisme og tradisjonsrik hjemstavnskultur. I den omfattende diktningen om Skåne inspirerer landskapets yppighet til en sammenfatning av Skåne og Syden. Hjemstavnsdiktningen farger i Norge i større grad enn i Sverige hele landets kulturelle liv

og er tydeligere bestemt av lokal tradisjon med forgreninger tilbake til sagn og saga.

Strindberg, Heidenstam og Fröding fant alle fram til *alvoret* som hovedkriterium på norsk lynne og litteratur. Strindberg nevner således under omtalen av Ibsens «Brand» i selvbiografiens annen del hvordan Norges topografi har gitt nordmennenes psyke et innestengt og fanatisk drag, fremmed for det åpne, lyse svenske lynnet. Heidenstam beundret rikdommen og styrken i norsk litteratur, men syntes den bar «ett strängt, nästan prästerligt drag». Den samme oppfatning uttrykker Fröding i et reisebrev fra Norge i oktober 1890. Han jevnfører svensk og norsk lynne og aksentuerer svenskens «smak för det lysande». Mens visse drag av det nordiske lynnet, tungsinnet og den tragiske stemning har fått overtaket i den vestre forgreningen av norrønastammen, har den humoristiske sorgløsheten, praktlysten, skjønnhetssansen og dristigheten kommet mer til heder i den østre forgreningen. Nordmennene har en tendens til fanatisme, svenskene til lettsinn. Det var imidlertid dette alvorlige etos som dannet hoveddraget i den overveldende norske innflytelsen på svensk litteratur i annen halvdel av forrige århundre. Bjørnson fanget riktignok svenskene med sin lyse tro, sin poesi og naive enkelhet, men Ibsen ga grunntonen i den norske impulsen med «Brand»s ekstreme idealisme og personlighetspatos.

Med dramaet om den helstøpte presten «Brand», 1866, grunnla Ibsen sitt ry i Sverige. Verkene som fulgte, befestet og utdypet hans posisjon og innflytelse. Hvor vi enn søker i svensk litteratur de siste tre desenniene av forrige århundre, kan vi mer eller mindre tydelig kjenne igjen motiver og idéer fra ham. Man har forsøkt å forklare den svenske mottakeligheten for hans tanker ut fra et intimt indre slektskap mellom Ibsens sjelelige struktur og svenskens dragning mot det spekulative og filosofiske. Ibsens reserverte og tilkappede vesen minner meget om den formelt uklanderlige livsattityde vi gjerne tillegger svenskene. Ibsens skiftende problemstillinger og skepsis til absolutte sannheter var egnet til å vinne resonans i en nasjon som elsker uendelighetsperspektivets undring og spørsmål og som gjerne misliker definitive svar på livsproblemene. Det er i denne sammenheng grunn til å merke seg den påfallende likhet i flere henseender mellom Ibsen og en svensk kulturpersonlighet som Geijer. Den svenske dikterens

personlighets-filosofi faller på mange punkter sammen med de problemer om individets rettigheter og plikter som stadig opptok den norske dramatiker. Begge har pekt på det sfinks-aktige i personligheten og forsøker ikke å gi definitive løsninger på de spørsmål som knytter seg til personlighetsutviklingen.

«Det är en händelse, som ser ut som en tanke» at en av Ibsens største beundrere i Sverige, den edle tenkeren Pontus Wikner sine siste år virket som professor i filosofi i Kristiania. Meget i Wikners tankeverden og egenartede personlighet ligger på den nordiske personlighetslinjen, som fører fra Kierkegaard til Ibsen. Studiet av Brand virket bestemmende inn på Wikners tenkning.

Svensk memoarlitteratur rommer mange vitnesbyrd om Ibsens mektige innflytelse på svensk kulturliv og da særlig gjennom hans hovedverker fra 1860-årene, «Brand» og «Peer Gynt». «Han var,» skriver Gurli Linder i boken «Sällskapsliv i Stockholm under 1880- och 1890-talen», «en konstitutiv faktor i vår utveckling, utan vilken vi skulle varit mindre livsdugliga, mindre ärliga och mindre — lyckliga, ty han var på samma gång ett av sin tids mest lydhörda samveten och den geniala diktaren. — — — Ett ens tillnärmelsesvis så sterkt grepp om ungdomens tanke- och känsloliv har ingen efter Ibsen lyckats åstadkomma.»

Strindberg har skjenket norsk åndsliv større verdier enn de tilskyndelser vi har gitt ham. På samme måte er det langt tydeligere at Ibsen har gitt svensk tankeliv flere idéer enn han selv har mottatt derfra. Man er imidlertid i de senere årene blitt klar over at svensk kulturliv har hatt større betydning for Ibsen enn man lenge trodde. Fredrik Böök har konstatert Tegnér-påvirkninger i «Brand» og S. Svensson har påvist impulser i Ibsens diktning fra svensk götisisme knyttet til problemer om forholdet mellom natur og folkekarakter, mellom fortid og nåtid. Ibsen besøkte flere ganger Sverige og kunne etter Stockholmsoppholdet 1869 i et brev til det norske kirkedepartement redegjøre for grundige studier i offentlige museer og kunstinnetninger. Han trengte likevel aldri dypt inn i svensk kultur. Det var Danmark og dansk kultur som fikk avgjørende betydning for hans liv og gjerning. Ibsen satte imidlertid stor pris på svenskens beundring for og forståelse av hans diktning. Det kan derfor være av interesse å se litt nærmere på hans relasjoner til Sverige.

Ibsens forhold til grannelandene savnet i hans ungdomsår et markant personlig forhold. Han var en typisk læresvenn til den tidens studenter-skandinavisme. Flere strofer i hans ungdomspoesi stadfester hvor tidlig han kjente seg som skandinav. Hans nordisme får etter hvert skiftende innhold, synspunktene endres på grunnlag av historiske forhold, perspektivene blir andre, midler og mål underkastes fornyede vurderinger. Skandinavismen fikk på norsk grunn ut fra historiske vilkår en annen mottakelse og en annen utformning enn i Danmark og Sverige. Nordmennene sluttet seg senere til studentsamlingene, de var mer reserverte og skeptiske enn sine nordiske brødre. Det avgjørende spørsmål for Norge var arbeidet for jevnbyrdighet og likestilling. Flere ganger har skandinavismens idé inspirert Ibsens diktning. Ennå på sine gamle dager var han trofast mot sin «gamle tanke om et enigt Norden som kultur-enhed», som han formulerte samlingsstanken under sin tale i Stockholm 1898.

I Grimstad-årene, som varte fra 1844 til 1850, leste den unge apoteker-disippelen Henrik Ibsen meget og da særlig norske, danske og svenske dikterverker fra 1820-, -30- og -40-årene. Samme år som August Strindberg ble født — 1849 — skapte Ibsen sitt første drama, «Catilina», hvor selve opptakten er fylt av tydelig bevissthet om dikterkallet og hvor den karakteristiske Ibsenske konflikt mellom vilje og mulighet blir antydnet. Ibsen og Strindberg var begge i tjuårsalderen da de innledet sin dramatiske diktning, som samlet skulle virke avgjørende og bestemmende for det moderne drama. Hos begge har trykk og gledesløshet i barndomshjemmet i vesentlig grad bidratt til å forme disharmonien mellom drøm og virkelighet og til å skjerpe den irritable individualisme, som er de to dikternes mest påfallende karakterdrag. Begge sto i opposisjon til sitt oppvekstmiljø og ble etter hvert idéanførere for den radikale og naturalistiske tidsstrømning og de fremste representanter for den samfunnsrefsende diktning disse nye tankene utløser.

Etter atten måneders opphold i Kristiania ble Ibsen 1851 knyttet til det norske teater i Bergen som dramatisk forfatter og instruktør. Denne scenen var grunnlagt året i forveien av fiolinvirtuosen og tonedikteren Ole Bull, hvis musikk og urnorske og naivt-impulsive personlighet gjorde et sterkt inntrykk på svenskene under hans kunstnertog i grannlandet.

Under Ibsens læreår i Bergen oppførte teatret fem stykker av ham; ett av dem var det historiske dramaet «Fru Inger til Østråt», 1855, med motiv fra Norges politiske vanmaktstid tidlig på 1500-tallet. Fru Inger kjenner kallet i seg til å samle sine landsmenn — som Engelbrekt i Sverige — og befri landet for det danske trykket. Hun har imidlertid en hemmelig grunn til å svikte sin nasjonale oppgave. Hun hadde elsket Sten Sture og født ham en sønn som uten at andre får vite det, blir sendt til oppfostring i Sverige. Denne hemmelighet danner bakgrunnen både for fru Ingers og landets tragedie. Gjennom hele stykket lyder et ekko av de nasjonale brytninger mellom de nordiske folk.

Under sine Kristiania-år 1857–1864, som ofte var fylt av motgang og skuffelser, ble Ibsen omkring 1860 mer personlig engasjert i skandinavismen og betonte sterkt det norske kravet på likeberettigelse innenfor det nordiske samarbeid. Hans tro på en framtid for den nordiske enhetstanken bærer hans velkomstdikt «Sang ved Studenternes Hjemkomst fra Mødet i Lund og København», 1862. I samværet med frendene i Norden blir tanker man gir og tar imot, kjerner, som omplantes i grannelandenes og hjemlandets jord, skyter vekst og blomstrer.

Bare et par år senere skulle Ibsens skandinaviske holdning settes på den alvorligste prøve. Da krigen mellom Danmark og de to tyske stormakter Preussen og Østerrike brøt ut i begynnelsen av 1864, sviktet Stortinget og Riksdagen de løfter om gjensidig hjelp som var gitt på studentermøtene og i festtaler. Ibsen forlot sitt hjemland i april 1864, og det skulle vare hele 27 år før han igjen slo seg ned i Norge. På reisen til Italia passerte han Berlin, hvor han så «Pøbelen spyttede i Kanongabene fra Dybbøl, og det var mig som et Tegn paa hvorledes Historien engang vil spyttede i Sveriges og Norges Øjne for den Affæres Skyld». Ibsens skuffelse var grenseløs, og han tar sitt syn på nordmennene og deres forhold til sin historie opp til grundig revisjon. Folket manglet vilje og kraft til ideell handling og konsekvent holdning. Han fylles av indignasjon over den sørgelige motsetning mellom nasjonalromantikkens saga-begeistring og folkets evneløshet når det gjaldt å omsette fortidsarven i aktiv innsats. Denne kritikken rammer indirekte også svenskene, som forherliget sin stolte fortid uten at den inspirerte til offer og handling.

Møtet med Rom, hvor han festet bo en tid, betydde en fri-

gjøring for Ibsen. Hittil hadde hans dikterliv formet seg som en stadig kamp for tryggere utkomme og anerkjennelse. Blant hans beste venner i Rom var Lorentz Dietrichson, nordmannen som i 1860-årene ble leder av «Namnlösa Sällskapet» eller «Signaturerna» i Uppsala – og den svenske diktergreven Carl Snoilsky. Dietrichson var gjennom en årrekke den fremste formidleren av norsk poesi og norsk kultur i Sverige. Han møtte interesse, velvilje og elskverdighet hos svenskene, som hedret den mangesidige kulturpersonligheten ved å gjøre ham til æresdoktor ved Uppsala Universitet samtidig med Ibsen 1877. Samværet mellom den pur unge Snoilsky og den 36–37-årige Ibsen ga gjensidig utbytte. Flere forskere har påvist Ibsens store betydning for Snoilskys personlighet og diktning. Professor Henry Olsson har i en studie, «Snoilskys politiska ungdomslyrik» (Samlaren 1929), trukket opp den politiske bakgrunn for Snoilskys frihetsdikt «Neros gyllene hus», som er tilegnet Ibsen, og framstilt det som inspirert av den svenske dikterens samvær med Ibsen i Rom 1864. Det er også under inntrykk av nordmannen at Snoilskys diktning i stadig større utstrekning fikk motsetningen Norden–Syden til kjernemotiv. Hans sosiale diktning i 1880-årene har også sine forutsetninger i hans forbindelser med førerne for den nordiske radikalisme, Ibsen og Brandes. Langt mindre utforsket har imidlertid den svenske skaldens betydning for Ibsen vært. Snoilsky var den eneste svenske dikter som kom til å stå Ibsen personlig nær, og vi har fra Ibsens hånd vitnesbyrd om hvor høyt han beundret sin svenske venn og hans poesi. De fornyet flere ganger det vennskap som ble sluttet i Romatiden, således i Molde 1885 og til sist i Stockholm 1898, hvor Snoilsky i en festtale hedret sin dikterkollega.

Harald Tveterås har påvist hvorledes samværet og vennskapet med Snoilsky har gitt seg utslag i den store dramatikers verker. Under den grunnleggende tid for deres vennskap – romertiden 1864 – har ventelig Ibsen lest en del svensk litteratur og drøftet Tegnér med Snoilsky. Tveterås regner derfor med at Ibsens politiske stridsdikt «Abraham Lincolns Mord», april 1865, som danner en slags optakt til «Brand», har mottatt impulser både fra Tegnér's dikt «Nyåret 1816» og i større grad fra Snoilskys «Neros gyllene hus»¹. Francis Bull peker også på Tegnér-drag hos Ibsen: «– i hans dikt *Ved*

¹ Harald L. Tveterås: Ibsen og Snoilsky. Norvegica. Oslo 1933.

Abraham Lincolns Mord er der i stemning og rytme et så nært slektskap med Tegnér's flammende vers om *Nyåret 1816* at man trygt kan gaa ut fra at linjer av Tegnér's dikt har ringet i Ibsens ører, da han formet sine strofer.»¹

Ibsens første storverk etter at han hadde forlatt Norge var det dramatiske dikt «Brand», mars 1866, helstøpethets og viljelivets apoteose. Individualismens problematikk, som danner hovednerven i Ibsens dramatik, blir i dette mektige dramaet utkrystallisert i det etiske imperativ: «*Vær dig selv!*». Harmen over frasene, feighetene, nyttehensynene, som seiret i 1864 da Norge og Sverige sviktet Danmark, har bestemt vesentlige drag i utformningen av Brand-skikkelsen, hans steile personlighet, fanatiske idealisme og absolutte krav til seg selv og menneskene omkring. Med dette fengslende drama slo Ibsen fullstendig igjennom både i sitt hjemland og i Sverige. Hittil hadde Bjørnstjerne Bjørnson representert den sterkeste norske impuls i svensk litteratur og vunnet størst ry blant det lesende publikum med sin lyse, optimistiske Synnøvestemning. Bjørnson overrislet den svenske klassisk-retoriske poesi og prosa med friske naturstemninger, naiv enkelhet og gedigen nordiskhet. Med «Brand» får den norske strømmingen i svensk kulturliv avgjørende innslag av individuell realistisk psykologi, moralsk forkynnelse og revolusjonært patos. Slik lød Gustaf af Geijerstams vitnesbyrd: «Ibsen blev föreningsbandet mellan vänner och mellan förälskade par; ingen heligare gåva kunde skänkas bort än Brand, det var en hyllning åt intelligensen och karaktären.» Og Strindberg skrev i «Den litterära reaktionen i Sverige» (1886): «Ibsens Brand slutar 60-talet och väcker hela den tänkande ungdomen och rycker den ur dess estetiska drömmar och skenliv och fordrar handling och tro!» Et annet interessant eksempel på «Brand»s overveldende innflytelse på svensk tankeliv er Pontus Wikners nekrolog over tenkeren Boström, som døde noen dager etter at «Brand» var kommet ut. Wikner ble under lesningen av verket fengslet av Brands krav om helstøpethet og moralsk fasthet. Hele nekrologen som betoner Boströms helstøpethet er tydelig inspirert av Brand-studiet.

Etter «Brand» fulgte «Peer Gynt», 1867, hvor vi finner den samme fordømmelse av holdningsløshet og selvskhet. Ibsen er

¹ Francis Bull: Tegnér og Wergeland. Festskrift til Gerhard Gran. Kristiania 1916.

atter den store refser og tuktemester, som ikke bare sier sitt eget folk ramsalte sannheter, men også snerter og rammer svenskene. I det myldrende persongalleriet legger vi merke til svensken Trumpeterstråle. Fjerde akt blir innledet med en scene, hvor Peer Gynt sitter omgitt av fire europeiske venner, blant dem Trumpeterstråle. I denne skikkelsen samler Ibsen de egenskaper han mislikte hos svenskene. Han skryter av «svenske stålet», Karl den tolvtes verger og «de verdenskjente sporespinner» i Bender. Trumpeterstråle er et vrengebilde av svenskene som etter Ibsens mening ikke virkeliggjør de store og stolte ord om stormaktstiden. Vi merker tydelig at brodden er rettet mot den offisielle svenske holdning under begivenhetene i 1864. Ibsen vender seg mot den storpatriotiske kult av landets fortid. Den samme moraliserende historieoppfatning ligger bak utformningen av den noteskrivende ministeren Hussein, som levde og døde som en påholden penn. Ibsen satiriserer all humbug med noter og adresser som både svensker og nordmenn skjulte sin feighet bak i 1864. Selve skikkelsen er formet med forbilde i den daværende norsk-svenske utenriksminister, Grev Manderström, som trodde han kunne imponere stormaktene med sine noter. Ibsen hadde forresten engang i Rom gitt luft for sin indignasjon over Manderströms politikk ved å tegne et rep omkring halsen på utenriksministerens portrett i et tidsskrift. Denne strek resulterte i et kortvarig uvennskap mellom Ibsen og Snoilsky, som kjente seg såret på sin slektnings vegne. Da Ibsen fem år senere møtte sin svenske diktervenn i Stockholm var hans syn på Manderström blitt formildet, mens derimot Snoilsky inntok Ibsens tidligere innstilling.

Det satiriske element i «Peer Gynt» tiltalte ikke de svensker som vurderte litteraturen ut fra tradisjonelle estetiske standpunkter. Således kjente signatur-estetikeren og bokanmelderen C. R. Nyblom seg litt støtt over Ibsens karikatur-skikkelse Trumpeterstråle, som han oppfatter som «en gaskognerande svensk, som aldrig öppnar sin mun — utan att tala om Carl XII, hans värja eller sporrar, och som sålunda utgör ett älskvärdt exempel på den redan förr en gång af oss anmärkta skandinaviskt broderliga uppfattningen af den svenska nationalkarakteren». Gustaf Fröding har også lagt merke til de små satiriske avspeilinger av svenskene vi stundom møter i norsk litteratur — og da særlig hos Alexander L. Kielland. I et brev fra Norge

til Karlstad-Tidningen 18. oktober 1890 nevner han noen eksempler på slike satirisk utformede svensker og kommer inn på Ibsen: «Den skroderande Trumpeterstråle i Peer Gynt är en till fånighet överdriven typ av de svensk-svenske patriotism-trumpetarna. Han skrålar oupphörligt om det svenska stålet och «de heltestore sporespinner» i Bender och är synbarligen en fullständig idiot, ännu tommare än sina stallbröder, master Cotton, monsieur Ballon och hr.v. Eberkopf, vilka åtminstone ha bestämda ehuru ytterst tarvliga syftemål, under det att skrävlet tycks vara hr. Trumpeterstråles enda uppgift här i livet.»

Den virkelige Per Gynt har ikke hatt særlig stor betydning for Ibsens utnyttelse av figuren, som både er fri og sterkt personlig. Den halvt mytiske og eventyrlige person er i sagnene lokalisert til Gudbrandsdalen, men også i Dalarna i Sverige er en Per Gynt flere ganger omtalt i skriftlige kilder fra 1476 til 1515, og det er i Dalarna blitt fortalt sagn om en fæl røver som het Per Gynt. Den bergåpningen hvor han holdt til, heter ennå Per Gyntes hål.¹

Det var den svenske teaterdirektøren og skuespillforfatteren Ludvig Josephson, farbror til maleren Ernst Josephson, som først satte opp «Peer Gynt». Premiøren fant sted den 24. februar 1876 på Christiania Theater med Griegs musikk. Stykket gjorde stor lykke, og Ibsen takket Josephson i et begeistret brev. Tre år senere overtok den svenske teatermannen «Nya teatern» i Stockholm, hvor han oppførte flere av Ibsens stykker. «Brand» fikk således sin urpremiere her på initiativ av den dristige teaterdirektøren. Forestillingen varte hele 6½ time. I «Peer Gynt»s svenske teaterhistorie trer August Lindberg fram som den første Peer i Gøteborg 1892. Ellers har Anders de Wahl, Gösta Ekman og Kolbjørn Knudsen spilt rollen og tolket den på forskjellig måte.

Det radikale og realistiske svenske åttitallet kanoniserte «Brand» som epokens Bibel, de nyromantiske nittiårene var mer opptatt av «Peer Gynt»s fantasirikdom, lyriske velde, friske naturstemninger og eventyrfigurer. Nittiårene, som gjorde revolt mot åttiårenes realistiske prosa, ble på svensk grunn innledet av Heidenstams diktsamling «Vallfarts- och vandringsår», av Selma Lagerlöfs roman «Gösta Berlings saga» og

¹ Norsk Folkediktning. Segner. Oslo 1939. Med Ei Innleiing Og Merknader. Av Knut Liestøl, s. 222.

Frödings diktsamling «Med gitarr och dragharmonika», som ble sluttskrevet under dikterens Norges-opphold 1890. I den svenske litteraturen finner vi nettopp under denne perioden flere ættlinger til Peer Gynt. Fröding har typen i diktene «Jägar Malms hustrur» og «Blixten», Per Hallström i fortellingen «En diktare» i «Briljantsmycket» og «En fantasimänniska» i «Händelser». Også Heidenstams Hans Alienus, helten i verket av samme navn, som ble sluttredigert i Østerdalen i Norge, tilhører fantasimenneskenes store familie. Heidenstam var i første rekke Bjørnson-beundrer, men han omfattet også Ibsen med stor interesse og ærbødighet. Han oppfatter den norske dramatiker som den tause og reserverte dikteren, «spåman» og «människotydare» – og hyllet mesteren med staselige strofer til hans 70-årsdag:

«— du smider ditt eggjärn vid flammande vägg
bland enögda jättar med mumlande skägg,
du fjällman, du smed bland cycloperna.»

Heidenstam, som var personlig bekjent med Ibsen, skrev i 1892 to usignerte artikler om ham i Svenska Dagbladet, den første bar tittelen «Ibsen som helgon», den annen «Ibsen har fyllt sjuttio år». I et intervju har Heidenstam ved en anledning fortalt en anekdote om dramatikerens. Han hadde en gang spurt Ibsen hva han for tiden syslet med. Den reserverte dikteren likte ikke slike nærgående spørsmål og svarte: «Jeg holder på med et brev til min skredder, og det tar tid.» De litterære tilknytninger til Ibsen i Selma Lagerlöfs forfatterskap har vært drøftet blant annet av Stellan Arvidsson i hans avhandling «Selma Lagerlöf», 1932, hvor han forsøker å omvurdere hennes diktning. Han mener at den viktigste likheten mellom de to ligger i det forhold at begge bruker symboler og gjerne henter emner fra sagn og saga. Grunnproblemet i «Gösta Berlings saga» er et Ibsensk oppgjør med estetisismen. Arvidsson anser at det er tydelig at Ibsens ånd hviler over «Gösta Berlings saga», men han tror ikke at noe bestemt Ibsendrama har dannet forbilde. Arne Lidén har med utgangspunkt i Arvidssons påstand om at Ibsens ånd hviler over verket ved et detaljstudium dratt fram paralleller og påvirkninger mellom Selma Lagerlöfs bok og «Peer Gynt», som han mener har

spilt rollen som forbilde for den svenske romanen.¹ «Gösta Berlings saga» har mange elementer felles med dramaet. Stoffet er fanget inn fra folketro og folkesagn. Bak mengden av episoder i romanen kan man skimte en handlingsgang av samme art som i Ibsens skuespill. Både Gösta Berling og Peer Gynt tilhører drømmernes og fantasimenneskenes krets, den første er en avsporet representant for klassisk-humanistisk svensk kulturtradisjon, den annen er gutten som trer fram av ekte norsk bondeliv. Lidén viser også til andre steder i Selma Lagerlöfs diktning hvor vi støter på Ibsenske tankelinjer og typer. Matrosen Börje Nilsson i «En fiskarhustrus roman» i samlingen «Osynliga länkar» er en Peer Gynt-type, en studie i løgnens og uansvarlighetens vesen. Selma Lagerlöf bidro til Festskriftet ved Ibsens 70-årsdag 1898 med en belgisk fabel, som avdekker en klok vurdering av viktige drag i dikterens problemstillinger.

Harmen og kampstemningen etter begivenhetene i 1864 hadde gitt «Brand» reisning og velde. I «Peer Gynt» er han ikke bare refseren, men også selvransakeren. Dette verket har også en vesentlig annen tone enn det foregående, en lysere grunnstemning, djerv fantasi, humør og lystige innfall. Ibsens lysere og lettere livsvilkår viser seg også i hans syn på samarbeidet i Norden. Han kunne tross nederlaget i 1864 ikke helt oppgi troen på Nordens enhet. I stedet for den gamle løfte-skandinavismen forsøkte han å realisere en praktisk skandinavisme. Sommeren 1869 deltok han således med stipendium fra den norske regjering i et nordisk rettskrivningsmøte i Stockholm. Under dette oppholdet ble han endelig forsonet med svenskene, som han stadig hadde kritisert for unnfalldenheten i 1864. I et brev – mars 1868 – til sin svigermor hadde Ibsen til og med skrevet at han ikke kunne døye lefleriet for svenskene. «Svenskerne er, ifølge deres naturgrund, vore åndsfiender, og så mener man at kunne flikke det fiendtlige sammen ved gensidig føjelighed eller sligt!» I de to månedene han bodde i Stockholm ble hans hjerte bløtgjort under inntrykket av svenskenes beundring for hans diktning. «Man hade väntat att i «Brand»s diktare få se en gammal allvarlig och sträng asket», forteller Lorentz Dietrichson i sin memoarbok «En Norrmanns Minnen Från Sverige», «men i stället visade sig en elegant yngre man i sammetsrock, fin, liflig och älskvärd».

¹ Arne Lidén: Selma Lagerlöf och Ibsen. Samlaren 1949.

Han ble midtpunktet i selskaper og soareer og gjorde særlig lykke hos damene. Han var en velsett gjest i en rekke av Stockholms intelligenteste familier, men trivdes spesielt godt i kunstnerkretsen omkring fru Fredrika Limnell. Ibsen tilbrakte flere sommeraftener sammen med fruene, hennes familie og venner i den Limnellske villaen «Lyran» ved Mälaren, et inspirerende miljø vi finner skildret i Lotten Dahlgrens minnebok «Lyran». Ibsen fikk også hilse på kong Karl XV, som kalte dikteren opp i sin losje i Dramatiska teatern og etter forestillingen til Slottet, hvor Ibsen fikk sin første dekorasjon, Vasaordenen. Diktet «Uden Navn» er rettet til kongen. Da dikteren året etter i diktet «Ballonbrev til en svensk Dame» søkte å sammenfatte sitt livssyn, adresserte han diktet til sin kloke og elskverdige vertinne under sammenkomstene på «Lyran», fru Fredrika Limnell. Ballonbrevet ble for første gang foredratt for et stort og utvalgt selskap fra Stockholms litterære verden av Lorentz Dietrichson. Et annet viktig Ibsen-dikt, som også er sprunget ut av Stockholms-besøket, er det dristige «Til min Ven Revolutionstaleren», rettet til den unge liberale politiker Adolf Hedin. Han var i 1869 valgt inn på Riksdagen som August Blanchés etterfølger og vant i kraft av sin dyktighet en framskutt stilling. Bjørnson omtalte ham som den geniale kraft i samtidens svenske politikk, og Ibsen kalte ham «den svenske Gambetta». I diktet minner den norske dikteren sin venn om deres politiske drøftelser, avviser beskyldningene om å være konservativ og avslører både sine anarkistiske synsmåter overfor samfunnet og sin paradoksale idealisme.

«De sier, jeg er bleven «konservativ».
Jeg er, hvad jeg var mit hele liv.

Jeg går ikke med på å flytte brikker.
Slå spillet over ende; da har De mig sikker.

— — — — —
I sørger for vandflom til verdensmarken.
Jeg lægger med lyst torpedo under Arken.»

Ibsen, som ved denne tid i stadig større utstrekning møtte anerkjennelse, mottok ytre utmerkelse og hadde meget borgerlige levevaner, uttrykker i dette diktet rent nihilistiske

tanker, som viser motsetningen mellom hans uklanderlige konvensjonelle liv og radikale lære. Også i hans tankeliv finner vi sterke kontraster. Denne antitetiske svingning preger de to diktene han skrev til det nordiske studentermøte i Uppsala 1875. Det første, «Sanger-Hilsen Til Sverig», har en lys grunnstemning og er et freidig dikterisk forsøk på å utdype og befeste det gode forhold til Sverige. I likhet med Bjørnson i hans dikt «Til Sverige», 1863, finner Ibsen fram til det sanglig-musikalske som karakteristiske svenske sjelelige egenskaper:

«— sang er jo, som sus i granen,
Svenskens modersmål.»

Han ønsker at nordmennene nå må synge seg sammen med sitt grannfolk. De to nasjoner har gjennom tidene gjerne opptrådt på forskjellige arenaer.

«Drapa under Jorsals palmer,
kvad i Bretlands sund,
Narvas stormsang, Lützens salmer,
gik for halvkor kun.»

Sanger-hilsenen munner ut i ønsket om nordisk samling. Tvilen melder seg, og i diktet «Langt borte» rår en desillusjonert stemning. Den handlingsfylte samlingsviljen hos tyskerne og italienerne fikk studentermøtet til å fortone seg som et «Genfærd af afdøde tider og mænd». Drøm, ikke dåd vil prege møtet i Uppsala. Ibsen holdt seg borte fra studentertoget, men dro til den tradisjonsrike universitetsstaden to år senere da han ble utnevnt til æresdoktor. Den høytidelige promosjon fant sted i Uppsala domkirke.

I årene som følger kommer Ibsens samfunnsdramaer. Dikteren har nå mot slutten av 1870-årene en grunnmuret posisjon i Sverige. Spilleåret 1877–78 var han den mest oppførte dramatiker i Stockholm. Allerede i desember 1877 spilte Dramaten Ibsens første samfunnsdrama «Samfundets Støtter», som var kommet ut i oktober. To år senere fulgte «Et Dukkehjem», som også i Sverige utløste en omfattende debatt om kvinnens stilling i hjem og samfunn. Det viktigste innlegget i diskusjonen fra svensk side var Strindbergs humørgnistrende protest mot Ibsens i novellen «Ett dockhem» i «Giftas». Det

er ved denne tid Strindberg tar opp sin holdning overfor Ibsen til revisjon. Han gjør opp regningen med sin norske læremester, fordømmer Ibsens syn på kvinnene og reagerer etter hvert voldsomt mot Ibsens sedelighetsideal og moralske forkynnelse. I sin senere dramatikk står Strindberg både teknisk og idémessig i motsetning til sin norske dikterkollega.

«Gengangere», 1881, med sitt dristige stoff, møtte en voldsom motstand både i Norge og Sverige. De ledende teatre i Norden nektet bestemt å vise stykket, som for første gang ble oppført av den svenske skuespilleren August Lindbergs turnéteater 1883. Først i 1900 ble skuespillet vist på Norges hovedscene. Lindberg, som var en god venn av Ibsen og som selv har spilt flere av hans roller, har skildret stemningen i Stockholm da «Gengångare» kom ut i bokhandelen. «Tidningarna teg och bokhandlarna skickade tillbaka boken till förlaget. Den var kontraband. Någoting som man anständigtvis inte talade om.»

Høsten 1886 kom «Rosmersholm», et drama som er særlig interessant når det gjelder å vurdere den påvirkning Snoilsky har hatt på Ibsen. Stykket er bygd på inntrykk dramatikerens mottok under sitt Norges-besøk sommeren 1885. Bakgrunnen til den politiske striden i skuespillet er den hatske feiden mellom de konservative og radikale Ibsen opplevde under oppholdet i hjemlandet. Samme sommer mottok han et annet inntrykk som kom til å bety meget for hans utformning av Johannes Rosmers skikkelse og skjebne i «Rosmersholm». I august bodde Ibsen noen dager i den vakre vestlandske sjøbyen Molde, hvor han fikk besøk av sin gamle venn fra Romatiden, Carl Snoilsky og hans frue, Ebba. Den svenske dikteren har i et brev til en venn skildret sitt møte med Ibsen: «Det mest utsøkte sällskap hade vi där också — Dietrichson med familj samt Ibsen jämte fru. Du vet, huru Ebba och jag beundra Ibsen. Under fyra dagar hade vi glädjen att sällskapa från morgon till kväll, och jag är glad att medföra ett varmt *personligt* intryck af den store, gåtlike mannen. Mot oss var han högst älskvärd, ja meddelsam.» Ibsen på sin side har i et brev til Snoilsky takket for samværet i Molde, «en velgørende Berigelse, uden Sammenligning den ædleste Erindring vi har taget med os fra vort Ophold i Norge». Inntrykket av Snoilskys rike personlighet, kjennskapet til hans dramatiske ekteskapshistorie og til motsetningen mellom hans aristokratiske

slektsfølelse og sosiale sympatier og endelig studiet av hans poesi ga Ibsen vesentlige impulser både til tegningen av Johannes Rosmer og til flere av motivene i stykket. Der er mange likheter mellom Rosmer og Snoilsky i karakter og livsyn, deres kjærlighetshistorie faller stort sett sammen, og de står begge i et temmelig likt forhold til sitt miljø og til sin tid. Per Hellström forteller i sin bok om Snoilsky at Ibsen «erkände i sinom tid för Gustaf Geijerstam sambandet mellan Rosmersholm och det grevliga paret, mycket förskräckt över att någon anat det.»¹

I «Rosmersholm» møter vi det drag av mystisisme og symbolikk som preger den siste fasen av Ibsens diktning. Strindberg pekte i en artikkel på overensstemmelsen mellom stykkets psykologi og moderne sjeleforskning. Både Osvald i «Gengangere» og Johannes Rosmer i «Rosmersholm» uttrykker tanker om livsgleden, som trives i Syden, men har vanskelig for å vinne nordboerne. Denne Ibsenske betoning av konflikten Syd–Nord og appell om livsglede fant umiddelbar resonans hos Heidenstam. Selma Lagerlöf var mer opptatt av det mystiske sambandet mellom mennesket og naturen, som Ibsen suggestivt tolker både i «Rosmersholm» og «Fruen fra havet». I det gripende og rystende dramaet «Hedda Gabler», 1890, viser Ibsen atter sin sjeleanatomiske innsikt. Motivet — den frigide kvinne — var rett vanlig i litteraturen på den tid. Den viktigste dikteriske forutsetning for «Hedda Gabler» synes å være Strindbergs «Giftas II», særlig novellen «Mot betaling» om generalsdatteren Helène. I første samling av «Giftas» hadde Strindberg gjort narr av Ibsen. Nå kjente han seg smigret over å oppdage «att mina frön har fallit i själva Ibsens hjärns-kapsel — och grott!»

Denne ambivalente holdning karakteriserer i det hele det meget interessante vekselforholdet mellom de to store diktere. Ibsen og Strindberg var meget opptatt av hverandre, men denne gjensidige interesse var preget av motstridende tendenser, beundring vekslet med rivalitet. Strindberg fulgte Ibsen med årvåkent blikk og ble på sentrale punkter influert av hans tanker. I en liten artikkel, opprinnelig holdt som foredrag i Frankrike, har han karakterisert 1860-årene i svensk åndsliv. Han mener at Sverige utelukkende lever på litteratur

¹ Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning 22. sept. 1949. Två brev från Snoilsky till Henrik Ibsen. Meddelade av professor Francis Bull.

utenfra, og i særdeleshed fra Norge. «Sveriges litteratur från 1865 till nu heter Björnson, Ibsen och Lie,» skriver Strindberg. Allerede i sitt første trykte drama «Fritänkaren», 1869, har han tatt inntrykk av Ibsens «Brand», som han ifølge sin selvbiografi hadde lest samme år. Han har imidlertid ennå ikke trengt inn til det sentrale i Ibsens tankeverden. Det norske dramaet hjalp etter hvert Strindberg til å finne fram til en mer konkret virkelighetsoppfatning og en mer realistisk individualpsykologi. Vi merker denne innflytelsen tydelig i enakteren «Den fredløse». Et viktig drag i Björnsons og Ibsens dramaer, som betydde meget for Strindberg, var deres psykologisk realistiske oppfatning av sagatidens nordboere. De projiserte sin egen tids mennesker og sin egen tids problemer til sagatidsmiljø. Det er likevel «Mäster Olof», Strindbergs første store drama, som representerer det mest karakteristiske utslag av den norske idépåvirkningen, selv om vi også innenfor samme stykke merker den begynnende reaksjon mot den norske strømmingen. Arne Lidén summerer i sin grundige undersøkelse av Ibsens betydning for den svenske dikteren hovedimpulsene fra norsk litteratur: «*Mäster Olof* är det mest typiska utslaget av det norska idéinflytandet, sådant det framträder i brytning med den äldre svenska akademiska traditionen: individualpsykologisk realism mot abstrakt idealism, folklig hembunden bondeodling emot kosmopolitisk-aristokratisk kultur, romantisk-revolutionär människouppfattning mot klassisk humanism.»¹ I 1880-årene reagerer Strindberg intenst mot den norske strømmingen som for ham rommer asketisme, tungsinn og fanatisme. Han raser mot Ibsens krevende etikk, som han mener henger sammen med dystre naturinntrykk. «Ja, ge oss glädjen tillbaka, ni livsglädjens predikanter! Ge oss ackordens lilla muntra ande och skicka Dovregubbarna hem till sig!» tordner han i «Marodörer», 1886.

Da professor Gerhard Gran i 1899 ved en anledning besøkte Ibsen i hans hjem i Kristiania, la han merke til at Christian Krohgs Strindberg-portrett hang over dikterens skrivebord. Ibsen lot da falle en replikk som viser hans holdning til den svenske dikteren: «Ja, der henger det billede, det er ikke fordi jeg er venner med Strindberg, jeg er uvenner med Strindberg. — — Men jeg kan ikke skrive en linje

¹ Arne Lidén: Den Norska Strömningen I Svensk Litteratur Under 1800-Talet. I. Uppsala 1926, s. 256.

uten at det gale menneske staar og stirrer ned paa mig med sine forrykte øine.» I denne sammenheng kan det være av interesse å dra fram Strindbergs vurdering av Ibsens ansikt i den analyse han skrev om Julius Kronbergs Ibsen-portrett, 1877. I nordmannens ansikt ser han paradokset: «Ansiktet er Brand's; fanatikerens höga och breda panna, vittnets stränga mun, som aldrig *uttalat* sina sanningar, dem handen skrivit ned, den kalla, avgjorda blicken som aldrig svävat då den såg 'ackordens Aand' i ansiktet; det är Ibsen, den fanatiske tvivlaren, som gick åstad med entusiasm i sin skepsis och som här står som den medvetne, till full klarhet komme — tvivlaren, vilken väckt hela den del av en nation som Björnson icke rådde på.»

Den stadig voksende interesse for Ibsens dramatik i Sverige mot slutten av forrige århundre forvandlet dikterens kritiske holdning til en vennskapelig innstilling, som nye Sverige-besøk gjorde sterkere. I et brev til Snoilsky, hvor han takker for den tredje samling av hans dikt, omtaler han verket som «fuldt værdigt Skandinaviens største nulevende Lyriker». I et annet brev til friherrinnen Sophie Adlersparre skriver Ibsen (1882) at «Sverige leverer den åndelige adel» i Norden. Etter et vellykket ferieopphold på nordøstkysten av Jylland, besøkte dikteren Sverige høsten 1887. Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning kunne den 9. september melde Ibsens ankomst til Göteborg, og i reisendelisten finner vi at litteratør Henrik Ibsen bodde på Hotell Göta Källare. En dag gjestet han den fornemme Valands klubb, som var innviet året i forveien, i selskap med den kjente Göteborgsjournalisten Mauritz Rubenson.¹ Han overvar også en del av operetteforestillingen av «Don Cesar» på Stora teatern. Selskapet «Gnistan» improviserte en hyllingsfest for dikteren, som med få ord «i all stillhed» takket for den vennskap og velvilje som var blitt vist ham i Göteborg. Han satte så meget større pris på denne velvilje nå da hans polemiske interesser var i avtakende, og han ga uttrykk for at hans diktning var på vei til å slå inn på nye former. For å nå inn i den stemning som en slik diktning krevde, var vennlighet og en sympati, som viste at man hadde forstått ham, av betydning og til hjelp.²

¹ Göteborgs-Postens Lördagsbilaga, 12. nov. 1955. «Då Valand var privat område.»

² Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning 13. sept. 1887.

Den 14. september om morgenen forlot Ibsen Gøteborg med en kanalbåt for å reise til Stockholm, hvor han skulle høste ny heder og hyllest. Den største av festene for ham ble arrangert av foreningen «Heimdall» og fant sted på Grand hotell. Hedersgjesten var i utmerket stemning, viste seg uvanlig åpen og vennlig mot festdeltakerne, som omfattet alt hva Stockholm eide av kjente personligheter innen den politiske, litterære og kunstneriske verden. Blant vertene var professor Victor Rydberg, som var blitt promovert til æresdoktor samtidig med ham i Uppsala 1877. Adolf Hedin holdt en formfullendt og vektig tale for Ibsen: «Välkommen, tack, länge lefve du, lycklig och ärad! Ty han vet förut och behöfver ej höra det upprepas, hvilken oafhändelig hemortsrätt hans namn i svenska hjärtan förvärfvat.» Hedin hyllet Ibsens storhet og la vekt på at «Ibsen genom all sin diktning oafåligt väfver in nya trådar i det andliga enhetsbandet mellan nordens folk». Ibsens diktning hadde knyttet forbund med den nye tid, erkjent sin verneplikt i samfunnets tjeneste og løftet utviklingens fane.¹ Dikteren takket og sa at han ved hvert besøk i Sverige klarere hadde kjent hvilken lykke det var å eie et større fedreland. Han trodde at tiden tenderte mot «det tredje rike» han hadde skrevet om i sin diktning, og ga således på ny uttrykk for sin framtidsvisjon om en høyere enhet av livets motsetninger.

I 1898 feiret Ibsen sin 70-årsdag under æresbevisninger fra hele verden. I Stockholm holdt kong Oscar fest for ham på Slottet. Snoilsky hilste sin gamle venn både i dikt og tale. Han er også representert i det nordiske festskrift til 70-årsjubilanten, som videre blir hyllet både av kong Oscar, Heidenstam, Levertin, Ellen Key, Hellen Lindgren, Selma Lagerlöf og August Lindberg.

Det er i år femti år siden Henrik Ibsen døde, men hans diktning er fortsatt en levende kraft, som utløser nye tanker og problemstillinger. I selve jubileumsåret hedrer svenskene hans minne og bekrefter sin forståelse for hans verker ved å sende flere av hans skuespill i radio og ved sceneoppførelser omkring i landet. Mesterens dramatik ligner et prisme. Tidsepokene skifter og nye mønstre trer fram. Da vrir dikterpris-

¹ Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning 26. sept. 1887.

Talen blir også omtalt hos Valfrid Spångberg: Adolf Hedin i Liv Och Gäming, Uppsala 1925, s. 40 f.

met seg en smule og reflekterer med en gang dikterens tanker på et nytt vis som gjør dem brennende aktuelle. Årets Nora-debatt både i Sverige og Norge bekrefter påstanden om de store dikterers levedyktighet. Ibsens etiske imperativ: «Vær dig selv» har kanskje en særlig appell til vår tids mennesker, som så ofte kjenner seg bundet til kollektiver og gruppetenkning.

Reistad & Sønn, Oslo